

ŽIVOT

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS

č. 1 (559)
CENA 2.20 zł

Január/Styczeń 2005

Prezident SR na Spiši
Porada Života '2004

Prečo sa učím slovenčinu?
Ešte raz o oravskej svadbe

19. novembra 2004 navštívil Novú Belú na Spiši prezident Slovenskej republiky Ivan Gašparovič s manželkou. Počas návštavy si vzácný host' prezrel klubovňu miestnej skupiny SSP a v miestnej základnej škole sa stretol s krajanským aktícom zo Spiša a Oravy a občanmi Novej Belej. Podrobnejšie o tejto návštave píšeme na str. 20-21. Foto: A. Klukošovská

V čísle:

Posledný kováč v Kacvíne	6-7
Blíži sa k stovke	7-8
Na pomoc postihnutým	8
Horčičné zrnko	9
K otázke vzniku goralských nárečí na Spiši (3)	10-11
Prečo sa učím slovenčinu?	12-13
Obecné aktivity v Harkabuze	13
15 rokov Zeleného javora	14-15
Stretnutie ministrov v Krakove	15
Pravda o Michalovi Balarovi	16
Nicivá víchrica	17
Ešte raz o oravskej svadbe	18
Krempachy '2004	19
Porada Života '2004	20-21
Poviedka na voľnú chvíľu	22-23
Holiday Cafe	25
Citatelia - redakcia	26-28
Poľnohospodárstvo	29
Mladým - mladším - najmladším	30-31
Šport a hudba	32
Učíme sa pliesť	33
Naša poradňa	34-35
Psychozábava - humor	36-37
Zaujímavosti	38

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7 tel. 633-36-88,
e-mail: zivot@tsp.org.pl, www. tsp.org.pl

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE, ZARZĄD GŁÓWNY
SPOŁOK SLOVÁKOV V POLSKU, ÚSTREDNÝ VÝBOR
31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7
tel.: 632-66-04, tel./fax: 634-11-27, e-mail: zg@tsp.org.pl

*Zrealizowano przy pomocy finansowej
Ministerstwa Kultury*

Redaktor naczelny: JÁN ŠPERNOGA

Zespół: Agáta Klukošovská, Ivan Kuruc

Społeczne kolegium doradcze: Žofia Bogačíková,
Jerzy M. Bożyk, Maria Glodášiková, František Harkabuz,
Žofia Chalupková, Bronisław Knapčík, Lídia Mšálová

Skład: Redakcja Život

Łamanie i druk: Drukarnia TSP, 31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje Zarząd Główny w Krakowie w terminach: do 30 listopada na I kwartał,

I półrocze oraz cały rok następny;
do 15 czerwca na II półrocze roku bieżącego
lub bezpośrednio wpłatą na konto:

BANK POLSKA KASA OPIEKI S.A. III/O KRAKÓW 36-1240-2294-1111-0000-3708-6972
Prenumeratę czasopisma można zacząć w każdej chwili.

Cena prenumeraty dla kół i oddziałów Towarzystwa:
1 miesiąc - 2,20 zł, półrocznie - 13,20 zł, rocznie - 26,40 zł

Cena prenumeraty zagranicznej jest wyższa o 100%.

Do ceny prenumeraty indywidualnej dolicza się koszty wysyłki.

Nie zamówionych tekstów, rysunków i fotografii
redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów
oraz zmian tytułów nadesłanych tekstów.

Redakcja nie odpowiada za treść materiałów pozaredakcyjnych,
nie zawsze zgodnych z poglądami redakcji.

Nakład 2300 egz.

Hoci od prezidentských volieb na Slovensku uplynulo len niekoľko mesiacov, mohli sme už hostiť nového prezidenta SR Ivana Gašparoviča na Spiši, ktorý prišiel 19. novembra 2004 navštíviť Novú Belu.

Nebola to jeho prvá návšteva na Spiši, totiž v novembri 1997 sa ešte ako predseda NR SR zúčastnil osláv polstoročia nášho Spolku v Krempachoch.

Piatok 19. novembra 2004, akoby obyčajný deň, jeden z mnohých v Belej, ale predsa iný, výnimočný. Napriek neprajnému počasiu a silnej fujavici prebiehali v obci posledné prípravy, v tom i úpravy v klubovni pred prezidentskou návštavou. Konečne, keď sa už začalo stmievať, sa prezidentský sprievod zastavil pri budove klubovne, kde ho privítal generálny tajomník ÚV SSP Ludomír Molitoris a podpredseda MS SSP v Novej Belej František

Podpredseda SSP D. Surma a riaditeľka školy L. Klukoszowska vítajú vzácnego hosta. Foto: F. Paciga

Prezident SR Ivan Gašparovič na Spiši

Brodovský. Neobišlo sa ani bez tradičného privítania prezidenta a jeho manželky chlebom a soľou členmi FS Spiš M. Majerčákovou, J. Klukošovským a J. Majerčákom, ktorí zároveň pozvali prezidenta na prehliadku budovy. Súčasne pre hosta vyhrala slovenské pochody belianska dychovka. Po prehliadke prešiel celý sprievod do základnej školy, kde už krojovaní žiaci odovzdali prezidentskému páru a ďalším hostom kyticu kvetov. Spolu s prezidentom SR o. i. prišli: minister školstva SR Martin Fronc, minister zahraničných vecí SR Eduard Kukan, velvyslankyňa SR vo Varšave Magda Vášáryová, generálna konzulka SR v Krakove Jana Burianová, poradca prezidenta a bývalý velvyslanec SR vo Varšave Marián Servátka, tajomníčka kancelárie prezidenta PR, ministerka Barbara Labuda,

malopoľský vojvoda Jerzy Adamik, poslanec snemu PR Franciszek Bachleda-Księdzulor, námestník nowotargského starostu Jan Lasyk, predseda gminnej rady Wojciech Nowak, vojt gminy Nový Targ Jan Smarduch, predseda SSP Jozef Čongva, rektor Podhalanskej vyskej odbornej školy v Novom Targu Stanisław Hodorowicz, krajanský aktív a ďalší. Všetkých privítala riaditeľka školy L. Klukoszowská, po ktorej jej zástupca D. Surma oboznámil prítomných s poslaním slovenskej základnej školy, jej históriaou a súčasnou činnosťou.

Na začiatok stretnutia pripravili žiaci krátky kultúrny program v slovenčine, v ktorom sa striedali recitácie a spev. Po ňom sa hostom prihovoril predseda Spolku J. Čongva, ktorý ich v krátkosti oboznámil s historiou obce

Na prezidenta SR čakajú zástupy krajanov

Belianski žiaci v kultúrnom programme

Krajania na stretnutí s prezidentom I. Gašparovičom

Nová Bela, ako aj súčasnou činnosťou Spolku a zdôraznil potrebu širšej spolupráce najmä v oblasti školstva. Nadviažal na to generálny tajomník Spolku L. Molitoris, ktorý poukázal, že súčasná spolupráca so Slovenskom a pomoc SR Slovákom v zahraničí je nedostatočná, aj keď sa ňou zaoberajú viaceré organizácie - Generálny sekretariát pre zahraničných Slovákov, Ministerstvo kultúry SR, Ministerstvo vnútra a Matica Slovenská. Očakávame v tejto veci väčšiu ústretovosť, ale aj v iných otázkach, napr. aby nám slovenské sv. omše na Orave a Spiši mohli slúžiť slovenskí knazi. Tajomník ÚV SSP sa zároveň obrátil o pomoc na ministra školstva SR M. Fronca najmä v oblasti zvýhodnenia podmienok pre našich žiakov pri ich prijímaní na slovenské vysoké školy.

Slova sa ujal prezident SR I. Gašparovič, ktorý o. i. povedal: - Pozdravujem všetkých a tešíme sa, že som tu dnes medzi vami. Vypočul som si všetky vaše príhovory, návrhy a požiadavky a veľmi ma zaujali. Včera som sa stretol s poľským prezidentom, premiérom i predsedom senátu PR. Rozprával som sa s nimi taktiež o otázkach národnostných menšíň - Poliakov na Slovensku a Slovákov v Poľsku. Myslím si, že pomoc národnostným menšinám,

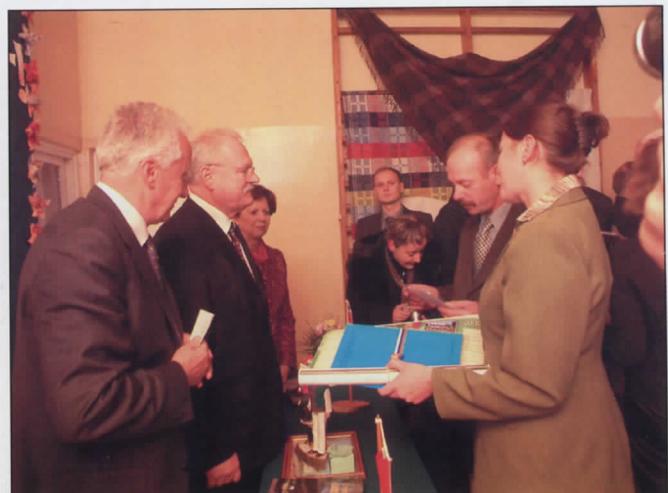
Gen. taj. SSP L. Molitoris oboznamuje hostí s činnosťou Spolku

zvlášt Slovákom v zahraničí, je potrebná a musí byť presne nasmerovaná. No Slovensku sa o to usilujú všetky vlády už od roku 1992. V súčasnosti u nás prebiehajú veľké systémové zmeny, takže pri veľkých reformách môžu vzniknúť občas aj problémy. Tešíme sa, že vy, tunajší Slováci, viete bojať za svoje práva v Poľsku, že si napriek všetkým neprajnostiam udržujete slovenské povedomie a snažíte sa o tradovanie jazyka a kultúry. Ďakujem učiteliom a všetkým, ktorí sa starajú o túto školu, aby v nej znala slovenčina a učila sa slovenská literatúra a dejiny. Som rad, že som mohol byť medzi vami. Slubujem, že sa budem snažiť vám pomôcť, najmä v tých veciach, v ktorých môžem. Chcem, aby táto pomoc bola konkrétna!

Po presidentskom prejave sa začala beseda, počas ktorej krajania poukazovali na niektoré problémy a kládli prezidentovi otázky. S prvým príspevkom do sa diskusie prihlásil šéfredaktor Života J. Šternog, ktorý hovoril o. i. o súčasnej situácii v oblasti slovenských bohoslužieb na Spiši a Orave a požiadal o pomoc v získavaní slovenských kníh pre deti a mládež. Krajanka Žofia Chalupková sa obrátila na ministra Fronca s prosbou o najnovšie slovenské učebnice pre žiakov. Prezident aj minister prisľúbili v

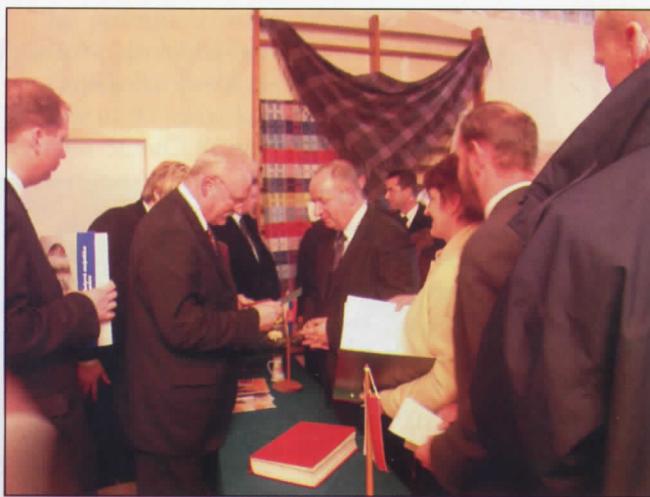
Prezident SR píše pozdrav pre čitateľov Života

Krempašania preberajú daček od prezidenta SR

Prezident SR počas príhovoru ku krajanom

Vojt J. Smarduch dáva I. Gašparovičovi pamiatkovú medailu

týchto veciach ústretovosť. Napokon prezident odovzdal pre školu darček - súbor slovenských filmov na videokazetách a balík kníh pre žiakov, zasa vojtnovi gminy Nový Trag za opateru nad slovenskou školou odovzdal slovenskú keramiku. Aj prezident dostal darček - medailu s podobizňou Ludžmierskej Panny Márie. Pri tejto príležitosti zástupca riaditeľa belianskej školy Dominik Surma prevzal Pochvalný list ministra školstva SR M. Fronca za obetavú učiteľskú prácu medzi Slovákm v zahraničí na neľahkej viacnárodnostnej pôde.

Poznamenajme ešte, že veľmi milým prekvapením bol darček prezidenta pre krempašských futbalistov, ktorým doniesol komplet futbalových súprav. Ako žartovne poznámenie: - Tie ktoré som im doniesol v roku 1997, sa už určite zodrali. Krempašania podakovali prezidentovi za darček a ich futbalový klub Spiš Krempachy udelił Pochvalné uznanie prezidentovi SR. Aj žiaci z Novej Belej dali prezidentovi darček - figuríny dievča a chlapca v spiškom kroji, kym škola knihu o pohorí Gorce. Pán prezident si rád vypočul všetkých, ktorí za ním prišli a zapísal sa do viacerých kroník i pamätných kníh.

Na záver vedenie školy pozvalo hostí na prehliadku školskej budovy a na malé občerstvenie. Na stoloch

nechýbal ani domáci chlieb, podplamenníky, zákusky a iné dobroty, ktoré pripravili krajanky z Novej Belej. Večera bola pri sviečach, keďže víchríca poškodila elektrické vedenie.

Všetko, čo je prijemné, sa raz musí skončiť. Skončila sa teda aj návšteva prvého slovenského prezidenta v belianskej škole. Ešte posledné fotografie s krajanmi a kavalkáda áut sa pohla do veternej, snežnej noci.

Prezident SR Ivan Gašparovič bol v dňoch 18.-19. novembra 2004 na oficiálnej návštive v Poľsku. Streltol sa so zástupcami poľskej vlády – prezidentom Alexandrom Kwaśniewskim, premiérom Markom Belkom a predsedom senátu PR Longinom Pastusiakom. Zhováral sa o otázkach EÚ, medzinárodnej politiky a o národnostných menšinách - Poliakoch na Slovensku a Slovákok v Poľsku. Navštívil Podhalanskú vysokú odbornú školu v Novom Targu, kde sa stretol s akademickou obcou tejto vysokej školy, ako aj Dom polsko-slovenskej spolupráce euroregiónu Tatry, no a nakoniec zavítal medzi krajanov v Novej Belej.

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

Spoločný záber s hostmi na pamiatku

*Pozdravujem Vsetkych citateľov
"Lívia".
Prejem im radeko
nejlepšie*

Nov' Bele' 19.XI.2004

Prezidentov pozdrav pre našich čitateľov

POSLEDNÝ KOVÁČ V KACVÍNE

Nestor rodiny Kromkovicov z Kacvína, vyše deväťdesiatročný kováčsky majster Štefan Kromka, o ktorom je dnes reč, nadálej sníva o kováčstve, s ktorým bol spojený praktický celý jeho život. Žiaľ, je to už len sen. Totiž obrovský technický pokrok v posledných desaťročiach spôsobil zánik kováčskych dielní, ktorých výrobky dnes nahradzuje priemyselná výroba. Kováč je už len spomienkou dávnych čias a kováčske umeenie ako raritu môžeme pozorovať snáď len na trhoch tradičného remesla, napr. v Kežmarku.

Štefan Kromka sa narodil 18. februára 1914 v rodine Agneše a Vojtecha Kromkovicov v Malej Frankovej na Slovensku. Mal deviatich súrodencov: Jakuba, Michala, Jozefa, Pavla, Vojtecha, Jána, Máriu, Katarínu a Žofiu. Keď mal sotva 6 rokov, zomrel mu otec a o dva roky neskôr aj matka. Pre malého Štefana bolo to nepochopiteľné, prečo ho osud tak skoro obral o rodičov. Rodičovskú lásku sa mu snažili nahradíť starší súrodenci. Rodine sa žilo dosť biedne, preto starší súrodenci museli postupne odísť do služby, aby zarobili na svoje živobytie a pomohli aj rodine. Pre všetkých to bolo najťažšie obdobie v ich živote.

Štefan po absolvovaní základnej školy odišiel za učña ku kováčovi do Spišskej Belej. Celý deň trávil v kováčskej dielni, kde pozoroval prácu kováčov a učňov. Spočiatku mu dovolili nanajvýš pozametať dielnu a až neskôr mohol asistovať pri kovaní. Život u kováča nebol ľahký, od skorého rána do neskorého večera musel Štefan ľažko pracovať. S jedlom bolo tiež všelijako.

Štefan Kromka s dcérou Angelou

Najčastejšie si kupoval štvrtku čerstvého chleba, ktorý mu musel vystačiť na deň. Jednou z výhod toho povolania, ako nám žartovne povedal, bolo teplo a vždy horúca pahreba, v ktorej si mohol upiecť zemiaky. Z učña sa po dvoch rokoch stal čeľadníkom, ktorý o kováčstve vedel už veľa. Preto ani neprekupuje, že mu majster zveril svojho syna, aby ho zaúčal do kováčskeho remesla. – *Mal som s tým chlapcom veľkú oštaru, pretože ma nechcel vôbec počúvať. Naopak, kedže to bola dielna jeho otca, chcel rozkazovať. Majster bol však rozumný človek, a tak synovi prikázal, aby ma poslúchal, keď chce voľačky zdediť dielňu. Po istom čase sa mládenec stal pozorným učňom* – spomína Štefan.

V dielni Štefan stretával rôznych ľudí, ktorí prichádzali za ním, aby pre nich vyrobil nejaké náradie. Pracoval tu ešte tri roky po skončení vyučky. Neskôr sa presťahoval do Kacvína ku kováčovi Soľavovi, u ktorého pracoval jeden rok. Život v Kacvíne sa mu viac páčil, keďže mal odiaľ blízko domov.

Život v Kacvíne

Práve tu spoznal svoju budúcu životnú družku Annu Maskalovú, dcéru Jozefa a Žofie. Svoju lásku spečatili manželským sľubom v kacvínskom kostole Všetkých Svätých v roku 1939. Po svadbe sa Štefan prestáhoval k svojim kom, s ktorými začali hospodariť. Mali dosť veľké gazdovstvo, lebo až 15-hektárové, na ktorom bolo veľa práce. Štefan sa však chcel venovať výlučne kováčskemu remeslu, preto si po

Kováčska dielňa Š. Kromku ešte stojí

istom čase postavil vlastnú dielňu, v ktorej pracoval skoro celý život. Do jeho dielne chodili nielen domáci obyvatelia, ale aj z okolitých obcí. – Kováčstvo znamenalo pre mňa zmysel života. Preto som rád ráno vstával a šiel do dielne. – hovorí Štefan. – Práca mi dávala silu pretrvať všetky prekážky, ktoré mi priniesol život. Vo svojej kováčskej dielni vyrábal rôzne poľnohospodárske nástroje, lemeše, kosáky, sekery, kladiva, kliešte, pluhy, zámky, podkúval kone, vyrábal železne súčiastky pre vozy no a opravoval rôzne náradie. Práce bolo neúrekom od skorého rana do neskorého večera. Kým Štefan pracoval v dielni, manželka Anna s rodičmi hospodárlila na gazdovstve a starala sa o deti, ktoré postupne pribúdali do ich harmonického manželstva. Mali: Helenku (zomrela ako dojča), Františka, Jozefa, Antona, Angelu a Máriu. Deti pomaly rastli a pomáhali rodičom. Synovia sa tiež priučili kováčstvu.

Spolu s manželkou ešte dlho pracovali, a keď už nevládali, odovzdali majetok deťom. Keď už mali začať pokojne užívať starobu, Anna náhle zomrela. Bol to pre Štefana ľažký úder osudu, z ktorého sa dlho nemohol spamätať. Naraz ostal sám, keďže býval len s manželkou. Totiž deti sa už osamostatnili a založili si vlastné rodiny. Po smrti manželky sa Štefan presťahoval k dcére Angele, ale dodnes sa mu cnie za vlastným domom. Uvedomuje si však, že potrebuje opateru a je vdľačný, že ju má. V rodnej obci býva tiež František, kým Jozef je plukovníkom letecku poľskej armády (súčasne už v dôchodku) a býva vo Varšave, Anton žije v Nedeci a najmladšia Mária sa usadila na trvalo v Nemecku. Každý z nich prichádza pomerne často za otcom.

Štefanovi ubúdalo súl, ktoré sú nenahraditeľné v ľažkej práci kováča. Preto prestal prevádzkovať dielňu. Kováč v obci už neboli tak potrebný, ako voľákedý. – Ako kováč, – hovorí, – som pracoval vyše tridsať rokov. Je mi ľúto, že nikto nepokračuje v mojich šlapajach. Kováčov, žiaľ, vystriedali stroje. Dodnes mi srdce prudšie zabúši, keď môžem zobrať do ruky kladivo a naklepať si aspoň kosu. Nedávno som si chvíľku opäť koval vo svojej dielni. Bola to ukážka remesla no objednávku, čo mi urobilo obrovskú radosť.

Napriek vysokému veku sa Štefan Kromka každé ráno rezko poberá do maštale. S úsmevom hovorí, že pokial vládze, chce ešte pomôcť. Zdravie mu už sice neslúži, ako voľákedý, ale si ešte zájde do kostola, buď na posiedku do susedov. V poslednom čase jeho očkom v hlave sú dvojčičky Alexandra a Alíca, ktoré sa nedávno narodili jednej z jeho vnučiek. Bol dokonca aj na krstinách. Ľutuje len, že bývajú až v Krakove – Novej Hute, lebo by chcel na ne dohliadať. Štefan sa dočkal trinástich vnučkov a deviatich pravnukov.

Štefan Kromka sa celý život tiež zaujímal o krajanské hnutie. Bol členom Spolku takmer od jeho vzniku a je dodnes pravidelným čitateľom časopisu Život. Dnes mu ho už len čítajú, lebo sám dobre nevidí. Svoje deti, ako hovorí, s manželkou vychovali v slovenskom duchu. Keď sme sa ho opýtali, čomu vďačí vysoký vek, Štefan sa usmial a povedal nám, že najpravdepodobnejšie ľažkej práci a domácej strave. – Nemal som ľahký život, ale nechcel by som to ani meniť, – hovorí. – Teším sa, že mám rodinu, ktorá si rozumie. Je to najväčšie bohatstvo, aké mám. Hoci dnes sa ľudom žije ľahšie, častejšie sa stážajú ako kedysi.

Krajanovi Kromkovi prajeme do ďalších rokov veľa zdravia a pohody v rodinnom kruhu.

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

Je jednou z najstarších krajaniek na Orave. O niekoľko mesiacov uplynie už 97 rokov, keď Cecília SONČEKOVÁ, lebo o nej je dnes reč, uzrela svetlo sveta.

Narodila sa 12. augusta 1908 v mnohodetnej slovenskej rolnickej rodine v Jablonke. Mala siedmich súrodencov – Antona, Ignáca, Františka, Vendelína, Má-

Cecília Sončeková

BLÍŽI SA K STOVKE

riu, Alžbetu a Annu. Žilo sa im biedne, mali totiž len nevelké hospodárstvo, preto sa rodičia museli poriadne obracať, aby tak početnej rodine zabezpečili aspoň skromné živobytie. Ani časy neboli priaznivé. Čoskoro totiž, keď Cecília mala len šest rokov, vypukla prvá svetová vojna, ktorá ich situáciu ešte stažila. Naštatie otec, ako jediný živitel početnej rodiny, nemusel ísť na vojnu. Práve vtedy začala Cecília navštěvovať ľudovú školu v Jablonke. Jej školská dochádzka bola veľmi zaujímavá. Najprv totiž prvé ročníky absolvovala v madarskej škole. Potom, po skončení prvej svetovej vojny, keď sa Orava stala súčasťou novovzniknej Československej republiky, sa dva roky učila v slovenskej škole. Nakoniec však, keď v auguste 1920 prijali Oravu a Spiš k Poľsku, navštěvovala posledné dva roky poľskú školu.

V službe

Ľažké pomery doma spôsobili, že Cecília a jej súrodenci museli vlastne od malička pracovať. Už ako školáčka Cecília pásavala husi i kravy a pomáhala v domácnosti. Neskôr, keď skončila ľudovú školu, musela ísť do služby k bohatším gazdom. Prinútila ju k tomu i dalšia okolnosť. Totiž práve vtedy, keď len zavŕšila 14 rokov, zomrel jej otec Andrej a samotná matka nestačila užiť všetkých osem detí. Postupne do služby išli aj ďalší súrodenci. Cecília išla najprv pomáhať na gazdovstve – len tak za stravu – k starým rodičom, u ktorých bývala istý čas aj s ďalšími troma súrodencami. Neskôr slúžila u iných jablonských gazdov, kde pomáhala nielen v domácnosti, ale robila aj ľažké poľnohospodárske práce, napr. pri žatve, vykopávani zemiakov a pod. Dá sa povedať, že v období služby pochodiла kus sveta. Z Jablonky totiž odišla do Dolného Kubína, kde istý čas pracovala v tamojšom mlyne. Odtiaľ sa prestahovala až do Košíc, kde slúžila u jedného advokáta. Práca sa jej sice

pozdávala, ale bola pridaleko od rodného domu, takže v roku 1928 sa rozhodla vrátiť na Oravu. Doma však neostala dlho, lebo už o niekoľko týždňov začala pracovať u istej židovskej rodiny v Czarnom Dunajci. Cecília zostrala v službe prakticky až do vydaja.

So svojím budúcim manželom Antonom Sončekom z Jablonky, ktorý pochádzal taktiež zo slovenskej roľníckej rodiny, sa spoznala bližšie po návrate zo Slovenska. Po krátkej známosti sa v roku 1931 zosobášili v jablonskom kostole Premenia Pána. Svadbu mali skromnú, podľa starodávneho zvyku. Po svadbe sa Cecília nastahovala k manželovi a spoločne začali hospodáriť na nevelkom gázdovstve. Postupne sa im narodilo šest detí – najprv Benedikt a Margita v roku 1939, o tri roky neskôr syn Vladislav, potom Jozef a Eugen, ktorí však zomreli mlado, vo veku dvoch a štrnásťich rokov. Nakoniec v roku 1955 prišla na svet dcéra Marta. Narodila sa už v novom dome, ktorý si manželia postavili.

Medzitým, ako vieme, vypukla druhá svetová vojna, kedy sa Orava a Spiš vrátili k Slovensku. Anton sa jej naštastie vyhol, keďže ako živitel početnej rodiny nemusel narukovať. Neskôr ho súčasť povolali do armády, ale už nestihol nastúpiť, keďže práve v tom čase na Slovensku vypuklo Slovenské národné povstanie, takže prakticky celé vojnové obdobie strávil doma. Prvé povojskove roky neboli ľahké ani pre nich. Časy boli neisté, život i majetok ludí, ktorí sa priznávali k slovenskej národnosti, ohrozovali rôzne bandy, nehovoriač o prenasledovaní bezpečnostnými úradmi. Až neskôr, keď sa život začal normalizovať, mohli sa venovať práci a výchove detí.

- Anton bol dobrým človekom, - hovorí Cecília, - pozorným manželom a starostlivým otcom. Pre deti bol schopný pracovať od rána do noci, len aby im nič nechybalo. Mali sme sa radi, preto som sa mu snažila vo všetkom pomáhať. Chceli sme vychovať deti na poriadnych ľudí, čo sa nám asi podarilo. Prežili sme spolu 37 šťastných rokov. Anton mal veselú povahu a rád spieval. Neraz si počas práce na poli, napr. pri senokosoch alebo žatve, zanotil dajakú slovenskú pesničku, ktorú som potom s ním spievala aj ja. Bol aj spoločensky aktívny. Keď sa po vojne oravskí krajania začali organizovať, aj on sa zapojil do tohto hnutia. Keď nakoniec vznikla v Jablonke miestna skupina Spolku, zvolili ho do prvého výboru MS.

V roku 1965, po 37 rokoch manželstva, zomrel Cecílii manžel. Dlhú sa s jeho odchodom nemohla zmieriť. Veľkou oporou v tých ťažkých chvíľach jej boli deti – Stanislav a Marta. Hoci odvtedy uplynuli takmer štyri desaťročia, ešte aj dnes vidno v jej očiach smútok po manželovi. Keď deti vyrásli a založili si vlastné rodiny, prepísala na nich majetok a prešla na zaslúžený dôchodok. Býva so synom, nevestou a vnukmi, ktorí sú k nej veľmi pozorní a vzorne sa u ňu starajú.

Cecílii už zdravie neslúži ako voľakedy, cíti sa slabšie, ale aj tak sa rada poprechádza okolo domu, ba zájde aj k susedke – ako hovorí – na kus reči. Dá sa tiež zaviesť do kostola na slovenskú sv. omšu. Je oddávna vernou čitateľkou Života. Na otázku, čomu vdačí tak pekný dlhý

NA POMOC POSTIHNUTÝM

V roku 1996 vznikla v Jablonke na Orave Spoločnosť pre duševne zaostalé deti, ktorá vyvíja veľmi užitočnú činnosť. Má svoje sídlo v budove starej agronómky, ktorá bola vtedy opravená a prispôsobená pre tento cieľ. V súčasnosti toto stredisko navštevuje 28 detí v rôznom veku a s rôznym stupňom duševnej zaostalosti. Deti sa tu učia rôzne praktické veci, teda to, čo im bude v živote veľmi potrebné. Učia sa napr. šiť, variť, pečiť, chodia na prechádzky do okolia, robia rôzne ozdoby spojené napr. s ročným obdobím alebo s rôznymi sviatkami a pod.

Stredisko nie je veľké, má len sedem miestností, medzi ktorými je telocvičňa, dve kúpeľky, kuchyňa, dve učebne a kancelária. Telocvičňa je veľmi dobre vybavená medziným zariadením pre rehabilitáciu, podobne ako učebne, v ktorých je množstvo rôznych kníh, skladaciek a iných pomôcok. Hoci stredisko je malé a je v ňom tesno, deti ho rady navštevujú. Učia sa spolupracovať v kolektíve a navzájom si pomáhajú medziiným v činnosti, ktorú tu robia. Deti skrátka cítia potrebu pomáhať iným ľuďom. Vládne tu milé ovzdušie a vzájomná dôvera, tým viac, že vychovávatelia sú veľmi oddaní svojim chovancom. Deti trávia v stredisku priebežne 6 až 8 hodín denne od pondelka do piatku. Sú dovážané osobitným „busom“, kúpeným zvlášť pre toto stredisko.

Treba podčiarknúť, že vytvorenie tohto strediska poskytuje duševne postihnutým deťom šance na normálny život, na stretnutia a hry so svojimi rovesníkmi, tak ako medzi zdravými deťmi, no a dáva im do rúk isté pôvabanie, zbehlosť napr. v šití, varení, pečení a pod., čo sa im veľmi zíde v neskoršom živote. Rodičia postihnutých detí sú s prácou strediska veľmi spokojní.

BOŽENA PRILINSKÁ

vek, hovorí, že na to neexistuje recept. Možno k tomu prispela, dodáva s úsmevom, jednoduchá vidiecka strava, ktorú má dodnes rada – mlieko, ražný chlieb, zemiaky či kapusta, no a pokojný život bez zbytočnej nervozity, ktorú by sme dnes nazvali stresom. Asi v tom niečo bude.

Do ďalších rokov želáme Cecílii Sončekovej veľa zdravia a množstvo milých, radostných chvíľ medzi najbližšími.

IVAN KURUC

HORČIČNÉ ZRNKO...

Ako rýchlo uplyva nás život. Sviatky sú už za nami, Ježiš sa opäť narodil alebo aj nie v srdciach mnohých ľudí. Tento rok vyhlásil pápež za Eucharistický rok a povedal, aby sme nevymýšali nič neobvyklé, ale prehľbovali svoju vieru v Ježišovu prítomnosť v každom kostole a v každej sv. omši. Kto dokáže prežiť každú sv. omšu ako stretnutie so živým Ježišom a naprek všetkým vonkajším prekážkam sústrediť sa na modlitbe, robí mu miesto v srdeci. *Eucharistia je školou mieru* – píše Ján Pavol II. v liste Mane nobiscum Domine – Pane, ostaň s nami. Skutočne, neraz som videl ľudí, ktorí naozaj hlboko a nábožne prežívali eucharistiu. Žaria neobvyklým svetlom. Keď človek má v srdeci pokoj, bude ho mať doma, v rodine, srdeci.... Keď človek nemá v sebe pokoj, nebude pokoj ani v jeho okolí. Robme teda miesto Ježišovi v našich srdciach a on nám dá pokoj tam, kde ho niet.

9.1.2005, Nedela Pánovho krstu, Mt3, 13-17

Do kancelárie prišla žena a porozprávala mi neobvyklú príhodu. Na letisku v Kazachstane sa konala sv. omša pri rakve jej syna, jedna a jediná eucharistia na tomto letisku a v tejto krajinе. Jej syn vyštudoval geologiu a išiel tam do práce na vrtej veži, z ktorej nešťastne spadol a stratil život. Matka mi ukázala jeho kalendár, v ktorom si zaznamenával svoje duševné zážitky. Na jednom mieste napísal: Bože, dakujem ti za to, že ma rodičia pokrstili. Kýmže by som bol, keby mi nedali tento dar, možno by som nič nevedel o Tebe. Zaznamenával svoje myšlienky po každej spovedi a sv. prijímaní. Neobvyklý duchovný gigant. Hoci mal dievča a chcel sa oženiť, viedol veľmi hlboký duševný život. A matka, ktorá ho oplakávala, sa najviac tešila tomu, že na letisku pri rakve jej syna bola eucharistická bohoslužba. Už nikdy viac sa tam nekonala sv. omša.

16.1.2005, Druhá nedela v cezročnom období, J 1, 29-34

Dnes sa mnoho ľudí stáže na mladých. Možno oprávnene, možno nie. Navštívil som v nemocnici mladého, 17-ročného človeka. Raz podvečer šiel na angličtinu cez jedno z krakovských sídlisk. Prepadli ho rovesníci, a keď im nechcel dať mobilný telefón, dostal nožom takmer pri samom srdeci. Stihol ešte stlačiť zvonček pri akýchsi dverách a klesol. Hovoril mi: bol som pri vedomi a vedel som čo sa deje okolo mňa. Zdrozene som myšiel, že predsa nemôžem zomrieť ani neviem prečo, prišli mi na m. všetky dovtedy opustené nedelne omše. Ležiac v kaluži krví som si zaumienil, že keď ma Boh zachráni, nevynecham už ani jednu nedelnu sv. omšu. Vari treba k tomuto svedectvu tohto mladého človeka niečo dodať? Stačí nám to. Pre mňa to bolo veľké poučenie a ako kňaz som podčakoval Bohu za to, že som nikdy nevynechal ani jednu nedelnu omšu, slúžil som ju dokonca v nemocnici, v župane, keďže som tam nemal liturgické rúcho. Jeden zo svätcov napísal, že najväčou útechou v deň smrti nám budú nábožne prežité sv. omše.

23.1.2005, Tretia nedela v cezročnom období, Mt 4, 12-23

V Jablonke majú neobvyklého človeka. Je ním mladý kňaz, ktorý cez vojnu odovzdal svoj život za vieru a lásku k blízkomu. Jeho beatifikačný proces už ďaleko pokročil, vypočúva sa svedkov a pripravuje dokumenty na odoslanie do Ríma. Mal iba 26

rokov. Po vysviacke na kňaza slúžil v nemocnici, kde pomáhal raneným. Po zatknutí a uväznení poskytoval všetkým kňazskú pomoc. Raz sa Nemci kázali väzňom pripraviť, keďže na Veľkú noc budú mať omšu. Keď sa všetci vyspovedali a pripravili, práve na Veľkú noc ich prinútili zbúrať kostol, keďže väzenie vo Wiśniczi bolo v kláštore. Tak veľmi chceli mať eucharistiu a namiesto nej museli búrať chrám. My máme eucharistiu na dosah ruky. Pápež nás povzbudzuje, aby sme nikdy okolo žiadneho kostola neprešli ľahostajne, ale zakaždým vošli doň aspoň na krátku modlitbu. To nestojí veľa, a predsa Ježiš tam celý čas na nás čaká.

30.1.2005, Štvrtá nedela v cezročnom období, Mt 5, 1-12a

Do kostola vošiel otec s niekoľkoročnou dcérkou. Boli protestantského vyznania. Navštevovali kostoly a obdivovali obrazy a iné pamiatky. Dievča si všimlo červené svietielko horiacie pred oltárom a spýtaло sa otca: Otec, prečo je tam toto svetlo. Otec jej odpovedal: Lebo katolíci veria, že na oltári v tejto zlatej skrinke je Ježiš. Na druhý deň bola nedela, preto sa spolu vybrali do svojho, protestantského kostola. Dievča sa opäť spýtaло otca: Prečo v našom kostole nie je takéto červené svetlo? Otec jej odpovedal: Lebo my, protestanti, máme na to iný názor. Vtedy toto múdre dieťa povedalo: Otec, podŕme do takého kostola, kde je Ježiš. V našich kostoloch bije živé Ježišovo srdce. Nenechávajme samo toto srdce, ktoré nás tak veľmi miluje.

6.2.2005, Piata nedela v cezročnom období, Mt 5, 13-16

Koncom 19. storočia bol vo Francúzsku jeden svätec, ktorý sa volal Ján Vianney. Biskup ho poslal do malickej farnosti „na konci sveta“, ktorá sa volala Ars. Veriacich tam takmer nebolo, keďže víchríca Francúzskej revolucie zničila mnohých horlivých kresťanov. Cirkev bola veľmi opustená, ľudia dávno zabudli na Boha. Biskup tam preto poslal jeho, lebo Ján neboli príliš schopný a nevedel kázať. Po niekoľkých rokoch jeho práce v tejto malej dedinke putovalo do Ars celé Francúzsko. On iba spovedal a slúžil sv. omše. Avšak robil to tak, akoby všetci boli na golgote pri Kristovom kríži. Keď kázal, často vyslovil lej jednu vetu. Ukazujúc na oltár a tabernakulum hovoril: On tu je. To stačilo, aby mnohým prešli zimomriavky po chrbte a aby nanovo uverili, že Ježiš v eucharistii je prítomný medzi nami. Keď vojdeme do kostola, nezabúdajme: On tu je.

Kňaz PAVOL KUBANI

K OTÁZKE VZNIKU GORALSKÝCH NÁREČÍ NA SPIŠI (3)

DOKONČENIE Z Č. 12/2004

Po reinkardinácii uvedených farností do Spišského biskupstva, miesta farárov zaujímali postupne slovenskí, resp. nemeckí kňazi domáceho pôvodu. Naviac mohli už používať kodifikovaný spisovný jazyk bermolákovský alebo neskôr štúrovský (mnohí študovali v Trnave), čím, samozrejme, tiež začali ovplyvňovať čiastočne jazyk, podstatnejšie však národné povedomie v slovenskom duchu. V Nižných Ružbachoch napr. pôsobil po Nemcoch Jánovi Ludvighovi a Pavlovi Krayovi, v rokoch 1838-1891 slovenský spisovateľ a bojovník proti alkoholizmu (nie národný buditeľ) Eduard Korponay.⁴¹ Pravda, od 70. rokov 19. storočia boli aj kňazi vystavení silnému tlaku madarizácie.

Zvláštne postavenie medzi farami Spišského dekanátu mal Podolíneč. V roku 1642 sem uviedol starosta Stanislav Lubomírsky rehoľu piaristov, ktorí tu založili nielen kláštor, ale aj známe a slávne kolégium. Podolínski piaristi do roku 1662 patrili do nemecko-poľskej provincie, v rokoch 1662-1682 do samostatnej poľskej provincie.⁴² Aj keď spočiatku tvorili vedenie kolégia i učiteľov a vychovávateľov Taliani, Rakúšania, Poliaci, Česi a Slováci, po roku 1700 to boli v prevažnej miere Poliaci. Okrem toho kolégium navštěvovali žiaci nielen zo Spiša, Slovenska a Uhorska, ale veľká časť jeho žiakov i novicov tvorila mládež z celého Malopoľska. Tak, prirodzene, do tohto mestečka, ktoré v polovici 17. storočia malo ešte asi 53 % nemeckého a 39 % slovenského obyvateľstva, postupne prenikala poľština jednak prostredníctvom učiteľov, jednak prostredníctvom študentov i úzkou komunikáciou s rôznymi oblasťami Poľska, čo nemohlo neovplyvniť nárečie tamojších Slovákov. Podolínski piaristi sem prišli za účelom rekatolizácie, ktorú aj s úspechom vykonali. Príslušníci rehole boli dlho aj oficiálnymi farármami Spišskej Belej. Tá však bola väčšinou nemecká a ostala čiastočne evanjelická, preto ich jazykový vplyv sa tu výraznejšie neprejavil.

Podobne aj Stará Ľubovňa ležala pod hradom Ľubovňa, ktorý bol sídlom poľských správcov. Bolo tu mnoho úradníkov a šľachty, ktorí tiež ovplyvnili jazyk Slovákov v meste.

V zálohu poľských kráľov bolo okrem uvedeného územia aj 13 spišských miest, ktoré pôvodne patrili do Spoločenstva 24 spišských saských miest. Je prirodzené, že ako mestá prevažne nemecké prešli v druhej polovici 16. storočia na stranu reformácie. Mali svoje výsady, medzi ktoré patrila aj slobodná voľba farára, ktorú využívali na dosadzovanie svojich farárov. Snahám poľských starostov o rekatolizáciu odolávali a aj keď sa táto po roku 1670 násilne presadila, veľká väčšina obyvateľstva ostala evanjelická a mala svojich nemeckých farárov. Pre katolíkov sa snažili starostovia dosadiť poľských farárov, čo sa m. čiastočne aj darilo napriek tomu, že uvedené mestá stále ostali súčasťou Spišského prepoštstva a nikdy do Krakovskej diecézy ani formálne nepatrili. Väčšina poľských farárov však boli len beneficianti, často krakovskí kanonici, ktorí v mestách často ani nesídli a duchovnú správu za nich vykonávali domáci slovenskí

alebo nemeckí kapláni. Tak ich vplyv ostal obmedzený a tunajší Slováci ostali pri svojom spišskom nárečí.⁴³

Vráťme sa však na Zamagurie. Aj napriek tomu, že tunajšie farnosti nikdy do Krakovskej diecézy nepatrili (obce, ktoré v roku 1920 pripadli Poľsku, patria do nej od roku 1925) a že stále podliehali Spišskému prepoštstvu, pôsobili aj tu po celý čas poľskí kňazi a učitelia, pretože domáceho kléru v dôsledku reformácie skutočne nebolo. Nepôsobili jedine v obciach pravoslávnych, neskôr gréckokatolíckych, osídlených rusínskym obyvateľstvom, ktoré si aj preto zachovali vlastný jazyk pomerne čistý. K istému, ale nepodstatnému, vplyvu došlo len v Osturni, kde vzniklo osobitné nárečie, ktoré sa jednoznačne nepričleňuje ani ku goralskému, ani k rusínskemu. Obce ležiace východne od vlastného Zamaguria sa dostali pod vplyv lendačkých krížovníkov, ktorí mali svoj materský dom v poľskom Miechowe. Bezprostredne ovplyvňovali nielen Lendak ale aj svoje poddanské obce Jezersko, Spišské Hanušovce, Nižné Lapše i Ždiar, čiastočne aj Krížovú Ves a Strážky.⁴⁴ Keď spišský prepošt v rokoch 1655 a 1656 robil po reformácii prvú kanonickú vizitáciu svojho prepoštstva, našiel tam len málo katolíckych fár.⁴⁵ Veľkú časť z nich tvorili obce Zamaguria, ktorých rekatolizáciu urýchliala aj zemepanská rodina Palochayovcov, pánov Nedeckého panstva. Väade bol farárom a učiteľom Poliak. Treba však zdôrazniť, že sa napriek tomu pridržiavali ostríhomského rítu:

Lendak: Šimon Kroslovics, učiteľ Andrej Kochanek, potom Ján Stankowski

Kacvín: Laurentius Habovics, učiteľ Štefan Racziwski

Nižné Lapše: Ján Kaminski – miechovita, učiteľ Ján Brandzczowicz

Vyšné Lapše (a fil. Lapšanka, Repiska, Čierna Hora): Laurentius Marevics, učiteľ Jakub Czibulski

Tribš (fil. Fridman): Ján Ratulowski, učiteľ Tomáš Cserniczki Krempachy a Nová Belá: Jakub Swincowicz

Nedeca: Ján Perinski, učiteľ Andrej Gaskliczki

Spišská Stará Ves: Mathias Novimontanus (Nowogurski), učiteľ Fridrich Bendik alias Kaczwinski

Matiašovce: Albert Rakowiczki, učiteľ Kristof Zwerak

Lechnica: Stanislav Wroblowski, učiteľ Stanislav Wojciechowski

Richvald (Nová Lesná): Stanislav Mastolski, učiteľ Tomáš Czechowicz

Spišské Hanušovce: Laurentius Bisowski – miechovita.

O mimoriadnej migrácii kňazov a učiteľov z Poľska na Slovensko hovorí aj Mieczysław Adamczyk, keď v zozname mien emigrantov uvádzá spomedzi 179 emigrantov až 65 kňazov a 13 učiteľov. Väčšina z nich skončila práve v Zamagurí.⁴⁶

Nazdávame sa, že situáciu v konkrétnych obciach či farniach ani nemusíme uvádzať. Upozornime len na niektoré, ku ktorým jestuje literatúra. Vo svojej štúdie o Lechnickej fare rozoberá Tadeusz Trajdos podrobne nielen národnosť farárov, ale aj farskú knižnicu.⁴⁷ Priebeh rekatolizácie v Krempachoch a Novej Belej, ako aj stav fary v Novej Belej v roku 1731 analyzuje tenže

autor.⁴⁸ Taktiež sa zaoberal kostolom a farským majetkom v Nižných Lapšoch v 18. storočí.⁴⁹ V štúdii o kostole a o erigovaní fary v Lesnici v roku 1776 hovorí Andrej Skorupa o poľských kňazoch, ktorí tu aj predtým pôsobili.⁵⁰ Veľmi zložitá bola národnostná situácia v Nedeci, najmä na Nedeckom hrade, kde sídlili zemepáni a povolávali si na svoj dvor úradníkov, vychovávateľov i priateľov nielen zo Spiša alebo blízkeho Poľska, ale aj z Maďarska. Podrobne sa tým zaoberal opäť Tadeusz Trajdos v pomerne obšírnej a podrobnej štúdii.⁵¹ Situácii duchovnej správy v Jurgove venoval pozornosť v dejinách uvedenej obce Jozef Ciagwa.⁵²

Na záver azda len niekoľko poznámok k situácii uvedených goralských farností a obcí po ich znovaúčlenení do Spišskej diecézy. Je samozrejme, že spišskí biskupi museli na fary dosadzovať kňazov inkardinovaných do vlastnej diecézy, hoci v niektorých prípadoch, ako sme to videli na príklade Novej Ľubovne, ponechali na svojich miestach aj poľských kňazov. Spišskí kňazi neboli len Slováci, boli medzi nimi aj rodení spišskí Nemci či Maďari, a len málo spišských biskupov malo také slovenské národné povedomie, že by sa boli snažili goralské obyvateľstvo poslovenčiť. Nebolo to ani ich poslaním. Naopak, niekedy vidíme, že sa snažia kňazov horlivých za slovenskú vec krotiť. Ako sme na to už poukázali, od konca 18. storočia sa začína obdobie kodifikácie spisovného jazyka. Je len samozrejme, že kňazi ako príslušníci inteligencie, sa snažili v úradnom a pastoračnom styku používať kodifikovaný slovenský jazyk. Do obcí prichádzajú aj učitelia, ktorí absolvovali Rímskokatolícky učiteľský ústav v Spišskej Kapitule. Nahrádzajú učiteľov, ktorí často nemali nijakú pedagogickú kvalifikáciu. Ústav ich vychovával k tolerancii voči národnostiam Spiša, v ktorom žilo obyvateľstvo viacerých národností. Oni sú často pisateľmi rôznych žiadostí a podaní obcí na Spišskú župu, ktoré aj zo Zamaguria sú vždy písané peknou spisovou slovenčinou. V tej súvislosti treba poukázať na to, že Gorali sa často zúčastňovali petičných akcií za používanie slovenského jazyka v úradoch a školách, spolu s ostatnými obyvateľmi Spiša. Pod petíciou z roku 1863 sa podpísali aj obce; Reľov, Hág, Spišská Stará Ves, Lysá nad Dunajcom, Matiašovce, Zálesie, Kacvín, Malá Franková, Veľká Franková a Ždiar.⁵³ Petícia z roku 1864 ostala kontrovaná na stredný Spiš, podobne ako petícia z roku 1868. V roku 1868 však vznikla na Spiši ešte jedna petícia za zruvnozávnenie Slovákov s Maďarmi, teda proti maďarizácii, o ktorej sa tvrdí, že v Zamagurí nebola.⁵⁴ Vypracoval ju reľovský farár Michal Penxa a podpísali ju obyvatelia Reľova a Hágov. Proti nej sa postavili nielen úrady, ktoré chceli jej signatárov uvážniť, ale aj spišský biskup, známy Slovák Ladislav Záboyský.⁵⁵ Aj to dokazuje nezmyselnosť tvrdení, že Maďari využívali Slovákov na boj proti Poliakom a na druhej strane, že sa o poslovenčenie Goralov systematicky usilovali predstavitelia cirkevnej správy.

Doc. Dr. IVAN CHALUPECKÝ

P o z n á m k y

41. CHALUPECKÝ I. – MATAVA F.: c. d., s. 17-18 a 25.

42. KOLLÁR P. (ed): *Návrat k prameňom*. Prievidza 1992; CHALUPECKÝ I.: Piaristické kolégium v Podolínci. In: *Pogranicze polsko-słowackie – Pohraničie poľsko-slovenské*. Nowy Targ 2002, s. 13-24; TENŽE: Kolegium Pijarów w Podolińcu miejscem przeznaczania się kultur między Polską a Słowacją. In: KROH A. (red.): *Spisz wielokulturowe dziedzictwo*. Sejny 2000, s. 77-87.
43. Por. TRAJDOS M. T.: Z dziejów kleru katolickiego na dawnym Spiszu. In: *Almanach karpacki PLAJ*, 18, 1999, s. 115-132; WEBER S.: *Geschichte der Stadt Leibitz*. Kesmark 1895, s. 92-94; CHALUPECKÝ I. (zost.): *Dejiny Popradu*, Košice 1998, s. 87-89 a 107-108; TENŽE (zost.): *Dejiny Vrbova*, Levoča 1996, s. 21; KOLLÁROVÁ Z. – MALOVCOVÁ B.: *Stráže – známe, neznáme 1276-2001*. Poprad 2001, s. 58; JAVORSKÁ D. a kol.: *Veľká 1268 1998*. Poprad 1998, s. 29-31.
44. TRAJDOS M. T.: Parafia Miechowitów w Lendaku w połowie XVII wieku. In: *Heraldika i okolice*, Warszawa 2002, s. 479-490; KOLLÁROVÁ Z. a kol.: *Dejiny Ždiaru a Tatranskej Javoriny 1590-2000*. Ždiar 2000.
45. Archív Spišského biskupstva Spišská Kapitula, Kanonická vizitácia 1655/56.
46. ADAMCZYK M.: c. d., s. 49-57.
47. TRAJDOS M. T.: Kościół, plebanii i parafia w Lechnicy w drugiej połowie XVII w. i w pierwszej połowie XVIII w. In: *Prace pienińskie*, tom 12, 2002, s. 63-78.
48. TENŽE: Rekatolizacja parafii w Krempachach i Nowej Bialej w XVII stuleciu. In: *Almanach Nowotarski*, 1999, Nr. 4, s. 68-75; TENŽE: Krempachy i Nowa Biala w świetle wizytacji z 1731 roku. In: *Almanach Nowotarski*, 2000/2001, Nr. 5, s. 93-100.
49. TENŽE: Uposażenie kościoła parafialnego i majątek plebański w Lapszach Niżnych w połowie XVIII wieku. In: *Prace Pienińskie*, tom 13, 2003, s. 79-85.
50. SKORUPA A.: Kościół w Leśnicy. In: *Prace Pienińskie*, Tom 10, 1998, s. 30-31.
51. TRAJDOS M. T.: Mieszkańcy Zamku i Podzamcza Niedzickiego w świetle metryk parafii niedzickiej XIX w. In: *Pogranicze polsko-węgierskie od Orawy do Pienin w XIX i na początku XX w.* Szczawnica 2000, s. 75-76.
52. CIĄGWA J.: *Dzieje i współczesność Jurgowa 1546-1996*. Kraków 1996, s. 27-31.
53. CHALUPECKÝ I.: Pramene k dejinám, c. d., s. 241.
54. ROSZKOWSKI J. M.: Rola kościoła na Spiszu, c. d., s. 31.
55. CHALUPECKÝ I.: Pramene k dejinám, c. d., s. 245. Tiež: ŠA-L., Služnovský úrad Spišská Stará Ves, spisy č. 137, 147, 162, 182, 208 a 244/1868 ki.

Naša fotohádanka

Naša snímka predstavuje známeho poľského divadelného a filmového herca, tvorca viacerých znamenitých úloh v poľských filmovech a televíznych seriáloch. Aby sme vám pomohli uhádnuť o koho ide pripomienieme, že hrá jednu z hlavných úloh – primára a chirurga Kubu v nemocnici v Leśnej Góre v obľúbenom seriáli *Na dobré a na zlé*, ktorý vysiela 2. program poľskej televízie. Zahral tiež jednu z úloh vo veľkofilmе *Ohňom a mečom*. Napište nám jeho meno a priezvisko a pošlite do redakcie Života. Medzi autorov správnych odpovedí vyžrebujeme slovenské knihy.

Azda najkrajšou odpovedou na túto otázkou je báseň Veroniky Andačovej:

*- Slovenčina je moja sedmokráska,
môj potok horský, moja láska. Rozprestrie sukničku bielučkú, maličkú,
ponuky plnučkú: mamkinu ručičku, babičiek izbičku, dedkovu lavičku,
slovenskú pesničku, o Nitre básničku,
zoborskú horičku, z rozprávok Aničku
aj detskú dušičku. Potrasie lupienky
kvetinka premilá, k srdiečkam za-
volá: Slovenčina je aj tvoja sed-
mokráska, tvoj potok horský a tvoja
láska.*

Boli sme však zvedaví, čo nám na túto otázkou povedia žiaci nižnolapšanského gymnázia, ktorých sme navštívili. Treba uznať, že ich odpovede boli naozaj rôznorodé a niektoré

Na hodine slovenčiny v lapšanskom gymnáziu

PREČO SA UČÍM SLOVENČINU?

dokonca prekvapivé. Väčšina žiakov, ako hovorili, sa učí a vlastne po- kračuje v získavaní nových znalostí zo slovenského jazyka preto, že majú slovenský pôvod a pochádzajú zo slovenských rodín. Slovenčina je ich druhým materinským jazykom. Lubozvučnosť slovenčiny pritahuje

viacerých žiakov, najmä tých, čo radi recitujú slovenské básne, spievajú pesničky a rozprávajú rozprávky. Jedná zo žiačok uviedla, že je to jazyk, v ktorom sa rozpráva so svojou mamou. Niektorí z nich sú aj členmi dychového orchestra v Kacvíne, s ktorým hrávajú slovenské pesničky a

chodia na prehliadky. Ďalší nám zasa povedali, že ich zaujímajú dejiny Slovenska, ale najskôr sa musia naučiť jazyk, aby mohli čítať knihy o histórii svojej pravlasti, čo je obdivuhodné. Prekvapilo nás napr., že žiaci chodia na slovenčinu, aby tento vyučovací predmet mali uvedený na vysvedčení. Okrem toho výučbou slovenčiny žiaci získavajú dodatočné body, keďže je to nepovinný predmet. Viacerí z nich sa ho učia aj preto, lebo na slovenčinu chodia ich kamárti. Treba podoknúť, že hodiny slovenčiny navštevujú aj žiaci, ktorí nemajú slovenský pôvod, ale žijú v blízkosti hranice a chcú poznáť jazyk svojich susedov. Dôvodov, ako vidieť, je veľa a sú dosť rôznorodé.

Vyučovanie slovenčiny prebieha na nižnolapšanskom gymnáziu v dvoch skupinách. Prvú tvoria začiatočníci a mierne pokročilí, druhú pokročilí žiaci. Spolu sa slovenčinu učí tridsaťdva žiakov z Kacvína, Nedece a Tribša. Ťažko je pre nich nájsť v rozvrhu vhodný čas na vyučovanie, keďže žiaci sú z rôznych tried a ročníkov. Vyučuje ich krajanka Mária Kačmarčíková, ktorá, ako hovorí, má skutočne problém, ako zosúladí program pre všetkých, najmä v

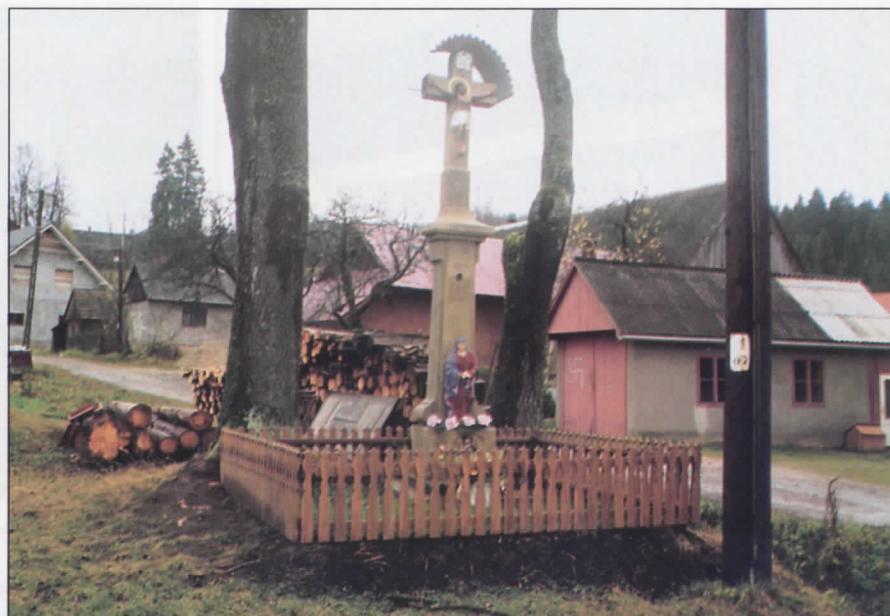
Spoločný záber všetkých slovenčinárov

začiatočníckej skupine. – Väčšina žiakov pokračuje vo vyučovaní, čo znamená, že už získali základy slovenčiny na základných školách. Sú však medzi nimi aj takí, ktorí sa po prvýkrát stretli so slovenčinou práve v gymnáziu. Musím si preto tak pripraviť učivo, aby bolo primerané pre všetkých, – hovorí M. Kačmarčíková. - Snažím sa, aby hodiny boli pestré. Na hodinách čítame, píšeme, hráme rôzne hry a spievame. Učiteľkine úsilie nejde nazmar, o čom sme sa presvedčili, keď nám žiaci zaspievali niekoľko pesničiek. V ich výpovediach počuť peknú modernú slovenčinu, čo je zaiste aj zásluhou letných pobytov v táboroch, v škole v prírode, ale aj stáleho kontaktu so slovenskými časopismi, ako Zornička, Včielka, Kamarát, Ohník a Macko-Pušk, v ktorých si môžu zalistovať v školskej knižnici. Poznatky zo slovenčiny získané v škole si môžu hneď vyskúšať, keďže bývajú v bezprostrednej blízkosti Slovenska, ktoré často navštievujú. Chodia tam za rodinou, známymi alebo len tak na výlet.

Ked ide o didaktické pomôcky pre vyučovanie slovenčiny, gymnázium ma dostatočný počet učebníc a cvičebníc, ktoré žiaci používajú. Samozrejme učiteľka pripravuje pre žiakov aj mnohé zaujímavé hry, k čomu využíva budto vlastne zdroje alebo knihu M. Glodasikovej Škola hrou či knihu D. Surmu Učíme sa správne písat, ktoré obsahujú rôzne zaujímavé cvičenia pomáhajúce predísť monotónnosti vyučovania. Žiaci majú prístup k slovníkom a pravidlám slovenského pravopisu. Chýbajú im však slovníky - synonymický, homonymický, cudzích slov a encyklopédia Slovenska. Pri poznávaní reálí Slovenska je nevyhnutná veľká mapa, ktorá tiež chýba. Sú to pomôcky, ktoré veľmi napomáhajú vo vyučovacom procese, nehovoriac o slovenských nahávkach piesní či videokazetách s nejakými slovenskými filmami alebo rozprávkami.

Prajeme lapšanským žiakom veľa úspechov a tretiakom veľa zdaru na záverečných skúškach, no a veľa šťastia pri nástupe na stredné školy.

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

Opravená božia muka v Harkabuze

OBECNÉ AKTIVITY V HARKABUZE

V posledný deň októbra min. roka sa v hasičskej zbrojnici v Harkabuze konala obecná schôdza obyvateľov tejto obce, ktorú zvolal harkabuzský richtár Teofil Kondys. Schôdze, na ktorej občania zhodnotili prácu v uplynulom roku pri zveladovaní obce, sa zúčastnil aj vojt gminy Raba Wyżna Edward Siarka. Na úvod richtár pripomenal podla zápisnice najdôležitejšie počiny obce v minulom roku, v tom najmä výstavbu Cesty solidarity spájajucej Harkabuz s Rabou Wyżnou, ktorá si v očiach občanov získala najväčšie uznanie, ale aj modernizáciu a asfaltovanie vyše kilometrového úseku cesty cez Harkabuz, zreštaurovanie vzácnnej historickej sakrálnej pamiatky – božej muky z roku 1843 stojacej na kraji obce, no a výstavbu mosta cez rieku Čierna Orava, čo o.i. ulahčilo občanom prieschod na miestny cintorín. Treba podotknúť, že prostriedky (ok. 8 tisíc zł) aj na reštauráciu tejto sakrálnej pamiatky poskytol gminný úrad.

Harkabuzania na schôdzi nielenž hodnotili vlaňajšiu činnosť, ale diskutovali aj o úlohách v nastávajúcom období. Hovoril o nich medziiný aj

vojt E. Siarka, ktorý oznámil, že v roku 2005 bude definitívne zavŕšená výstavba spomínamej Cesty solidaritudo Raby Wyżnej. Zdôraznil tiež, že urobí všetko, aby pri tejto príležitosti zmodernizovali a asfaltovali aj zbývajúci asi kilometrový úsek cesty cez Harkabuz, čo účastníci schôdze prijali s veľkým nadšením. Podľa vojta závažnou úlohou v nastávajúcom období bude aj modernizácia Základnej školy v Harkabuze, v tom najmä výmena oblokov, oteplenie školskej budovy a ďalšie úpravy.

Učastníci schôdze predložili tak tiež niekoľko návrhov. Medziiným navrhli vojtu kúpiť nevelký pozemok pred cintorínom a adaptovať ho na parkovisko, čo by zjednodušilo pohrebný ceremoniál a zabránilo prípadnej zátarase na rušnej obecnej ceste, iducej popri cintoríne. Navrhli tiež urobiť informačnú tabuľu na sídlisku Olesiovka, kde by mohol byť aj cestovný poriadok busov a ďalšie informácie. Zhromaždení vrelo prijali investičné projekty vojta a schválili všetky návrhy.

Text a foto: FRANTIŠEK HARKABUZ

Vedúca súboru M. Wněkova otvára akadémiu

Zelený javor (dospelí) na scéne

15 ROKOV ZELENÉHO JAVORA

Každý región a nezriedka každá obec má svoj osobitný ráz, svoj folklór, ktorým sa oddlišuje od iných oblastí či obcí. Hoci dnes mnohé folklórne prejavy postupne miznú, vďaka folklórnym súborom sa tento trend podstatne spomalil. Významnú úlohu v tomto smere zohráva krempašský folklórny súbor Zelený javor, ktorý na záver minulého roka oslávil 15-ročné jubileum svojej činnosti.

Slávnosť sa konala 13. novembra 2004 v najväčšej sále krempašského Obecného kultúrneho domu, ktorá bola zaplnená do posledného miesta divákmi, čakajúcimi na jubilejný koncert Zeleného javora. Netreba podotykať, že súbor sa na toto vystúpenie starostlivo pripravil. Jubilejný program sa začal vystúpením detskej skupiny predvádzajúcej, dalo by sa povedať, detské hry, aké kedysi sprevádzali všetky deti, teda aj bývalých a terajších členov súboru. Potom sa k slovu dostał už Zelený javor, ktorý v priebehu večera predviedol znamenite pripravené ukážky zo svojich programov za 15 rokov svojej činnosti. Videli sme teda aj slávny „verbunk“, zbojnícke tance, krempašské svadobné a

iné zvyky a množstvo iných starodávnych spišských i slovenských tancov a spevov. Boli to akoby samostatné čísla, ktoré sa striedali za sebou ako v kaleidoskope. Boli popretkávané vystúpeniami najmladšej i strednej tanečnej skupiny, ktoré pri tradičných tancoch predviedli tiež ukážky latinskoamerických, ale i súčasných moderných tancov v štýle disco, techno, rapp, country a pod. Počas jubilejného programu vystúpila s krátkym koncertom aj kapela rodiny Petráškovicov spolu s M. Kiernoziakom, ktorá – podobne, ako Zelený javor a ostatné vystupujúce skupiny – zožala obrovský aplauz.

Sledujúc jubilejný program treba podčiarknúť nielen výbornú techniku tanečníkov či pekné hlasy spevákov, ale aj ich obrovský elán a nadšenie, s akým pristupujú k svojej folklórnej činnosti v súbore. A keď sú už na scéne, snažia sa vždy podať najlepší výkon a každé predstavenie prezentujú s plným nasadením.

Medzi početnými divákmi na jubilejnom koncierte bola i veľká skupina bývalých členov súboru, v tom aj tých prvých, ktorí aj keď už nevystupujú, sú najvernejšími fanúšikmi svojich

Vystupuje najmladšia skupina

Hrá kapela Zeleného javora

Gen. tajomník SSP E. Molitoris gratuluje M. Wněkovej

nástupcov v Zelenom javore. Osláv sa zúčastnili i viacerí hostia a medzi nimi aj riaditeľka Gminného kultúrneho strediska v Łopusznej Jozefína Kuchtová, riaditeľka ZŠ v Krempachoch Lýdia Komóniová a z nášho Spolku podpredseda ÚV SSP Dominik Surma a generálny tajomník ÚV SSP Ľudomír Molitoris, ktorým vedúca súboru M. Petrášková-Wněková srdečne podakovala za pomoc a spoluprácu.

Po koncerte sa v klubovni MS SSP konalo stretnutie za účasti členov súboru, nášho Spolku a pozvaných hostí, na ktorom si účastníci mohli pochutnať na miestnych dobrotačach, ba aj zaspievať a pospomínať na uplynulých 15 rokoch.

Poznamenajme ešte, že súbor Zelený javor vznikol na jeseň 1989 a jeho zakladateľkou bola vtedy 18-ročná Mária Petrášková-Wněková, dnešná veduca a choreografička súboru, ktorá za tých 15 rokov vyhľadala a spracovala obrovské množstvo spišských a slovenských piesní a tancov, ale aj hudby a krojov, ktorých pestrosť a rôznorodosť tak uchvacuje divákov doma a v cudzine. Začiatky boli ľažké. Okrem elánu chýbalo takmer všetko – peniaze, kroje, hudba a pod. Našťastie trochu krojov zdedili po predchádzajúcim súbore ZOR. S pomocou im prišla aj Miestna skupina nášho Spolku v Krempachoch, ktorá im požičala a požičiava dodnes detské kroje. Časť krojov si ušili same členky súboru. Postupne však pribúdali ďalší spoznori, takže dnes je už Zelený javor pomerne dobre vybavený. Ba, má aj vlastnú kapelu, ktorá mu dlhé roky chýbala.

Súbor má v súčasnosti 53 členov v troch vekových skupinách: 4-7 ročných, 8-12 ročných a 13-20 ročných. Všetky skupiny pravidelne nacičujú, vďaka čomu neustále zvyšujú svoju úroveň.. Choreografiu a scenáre všetkých programov a vystúpení pripravuje vedúca M. Wněková, ktorá si počas osláv vypočula množstvo podávaní. Za tých 15 rokov súbor predviedol celý rad programov s rôznymi ľudovými zvykmi, ako napr. Páračky, Polievačka, Ohrávanie májov, Verbunk, Zábava v krčme, Ovce, moje ovce, Na borievky a pod. V období svojej činnosti súbor dal vyše 400 koncertov doma a v zahraničí. Pravidelne vystupuje na našich podujatiach: Fašiangoch-ostatkách v Krempachoch a Dňoch slovenskej kultúry na Spiši a Orave. Koncertoval tiež na takých podujatiach ako: Podpolianske folklórne slávnosti v Detve, Zamagurske folklórne slávnosti v Červenom Kláštore, Karpatský festival detských súborov v Rabke, Sabalowe bajania v Bukowine Tatrzańskiej, Týždeň beskyd-

STRETNUTIE MINISTROV V KRAKOVE

V Deciusovej vile v Krakove sa 7. decembra 2004 stretli ministri zahraničných vecí vyšehradskej skupiny – Włodzimierz Cimoszewicz (Poľsko), Eduard Kukan (Slovensko), Cyril Svoboda (Česko) a Ferenc Somogyi (Maďarsko). Rokovali o.i. o situácii na Ukrajine a postoji krajín vyšehradskej štvorky k riešeniu krízy v tomto štáte. V tomto kontexte podpisali spoločné vyhlásenie, v ktorom sa o.i. hovorí, že podporujú rozhodnutie ukrajinského Najvyššieho súdu o zopakovaní druhého kola prezidentských volieb a všetky ukrajinské demokratizačné snahy. Reformujúcej sa Ukrajine, - zdôrazuje sa vo vyhlásení, - treba ponuknúť dlhodobé európske perspektívy. Ministri ZV zároveň rozhodli, že vyšehradská štvorka pošle na opakovanie druhé kolo prezidentských volieb (26.12.04) vyše sto pozorovateľov.

Ministri rokovali tiež o otázkach širšej spolupráce v rámci vyšehradskej skupiny, aby mohla fungovať tak dobre ako napr. krajiny Beneluxu, ktoré dokážu prezentovať navonok jednotné stanovisko. Pre zabezpečenie potrebných prostriedkov sa ministri rozhodli zvýšiť členské príspevky.

Krakovského stretnutia, ktoré zavŕšila tlačová konferencia, sa zúčastnili o.i. diplomatickí zástupcovia krajín vyšehradskej štvorky, medzi nimi aj veľvyslankyňa SR vo Varšave Magda Vásáryová a generálna konzulka SR v Krakove Jana Burianová.

Text a foto: J. Š.

Ministri ZV podpisujú spoločné vyhlásenie

skej kultúry v Žywci, Spoločenstvo v kultúre v Ursuse, Sviatok vína v maďarskom Balatonboplari, Medzinárodný festival Jánošíkov dukát v českom Rožnove, koncerty v Berlíne, Paríži a pod.

Do ďalších rokov želáme Zelenému javoru veľa úspechov. Nech sa mu darí na domácich a zahraničných scénach, kde bude šíriť slávu Krempách a celého Spiša.

Text a foto: FRANTIŠEK PACICA

PRAVDA O MICHALOVÍ BALAROVÍ

Od úmrtia Michala Balara uplynulo sice už 16 rokov, ale nadalej sa oňom a jeho kultúrnej i osvetovej činnosti objavujú rôzne články, noticky a iné publikácie. Sú väčšinou nepravdivé. Ako jeho žiak v rokoch 1930 – 1935, kedy bol riaditeľom Základnej školy vo Fridmane, mám povinnosť napísť oňom a jeho činnosti v našej základnej škole pravdu, tým viac, že som sledoval jeho osudy aj v neskoršom období.

Môžem povedať, že to bol pocitív a svedomity človek a pedagóg. V rokoch 1934-1935 bol výchovávateľom mojej - štvrtej a piatej triedy.

Michal Balara sa narodil v roku 1904 v mnohodetnej roľníckej rodine vo Fridmane, kde začal navštievať základnú školu. Kedže bol nadaný, rodičia ho v r. 1916 poslali do gymnázia v Podolínci. Neskôr v gymnaziálnom štúdiu pokračoval v Levoči, kde sa od roku 1918 vyučovalo už po slovensky. Po skončení gymnázia absolvoval M. Balara v rokoch 1919-1923 slovenský učiteľský ústav, vdaka ktorému získal učiteľské kvalifikácie. Krátko potom sa vrátil na Spiš a začal pracovať ako učiteľ v Základnej škole v Krempachoch. Zotral tu krátka, lebo už o rok, teda od r. 1934 ho prenesli do Fridmana, kde pôsobil 11 rokov, najprv ako učiteľ a od roku 1928 ako riaditeľ tamnejšej základnej školy. Zároveň pokračoval v ďalšom vzdelávaní snažiac sa zvýšiť svoje kvalifikácie. V roku 1932 ukončil v Krakove Štátne vyššie učiteľské štúdium, ktoré ho o.i. oprávňovalo učiť dejepis. Popri učiteľskej práci vyvíjal v rodnej obci aj širokú spoločenskú činnosť, medziiným ako člen výboru miestneho požiarneho zboru. V roku 1934 sa M. Balara oženil s Annou Baliňskou z Nového Targu, s ktorou vychoval tri deti – dve dcéry a syna.

Mohlo by sa zdáť, že fridmanská škola zostane natrvalo jeho pôsobiskom. Nezostala, lebo v roku 1935 sa náhle rozhodol prestať do Nového Targu, kde pracoval ako učiteľ a v r. 1939 sa stal riaditeľom základnej školy. Zaujímala ho však aj novinársko-publicistická práca, v súvislosti s čím už od čias učiteľovania vo Fridmane prispieval do viacerých novín. Preto ani neprekvapuje fakt, že po vzniku v roku 1936 časopisu „Gazeta Podhala“ sa stal jej šéfredaktorom. Samozrejme nadalej učil, ale súčasne aj viac písal medziiným o živote na Podhalsku, o kultúrnych udalostiach a neskôr aj fejtóny a úvodníky na spoločenské a politické témy. Videl nebezpečenstvo vzmáhajúceho sa fašizmu v Nemechu a jeho revanšistickej ciele, odsudzoval zbrojenie v tejto krajine, ktorá sa výrazne pripravovala na vojnu, ku ktorej, ako neskôr vysvitlo, aj došlo.

Ked vypukla druhá svetová vojna, nájal si voz a spolu s manželkou a deťmi sa dal na útek na východ pred postupujúcou nemeckou armádou. Po trojtýždňovom túlaní sa však vrátil do Nového Targu, kde sa dozvedel, že poňom pátrajú nemecké vojenské úrady, ktorých zaujímala jeho publicistická činnosť v spomínamej „Gazete Podhala“. Preto nerozmýšľal dlho a spolu s rodinou ušiel potajomky do rodného Fridmana, ktorý sa medzitým, podobne ako ostatné severo-ripišské obce, vrátil k Slovensku. Kedže mal potrebné vzdelanie v slovenskom jazyku, čoskoro našiel prácu ako učiteľ na základnej škole v Spišskej Belej. K jej získaniu mu pomohol jeho školský kolega Pavol Čarnogurský z Veľkej Frankovej, ktorý v tom čase bol poslancom slovenského parlamentu a pracoval na Ministerstve školstva v Bratislavе.

Ked sa vojna skončila, J. Balara sa vrátil do Poľska a jeho prvým po-

vojnovým pôsobiskom bola Trzebuňia, kde sa stal riaditeľom základnej školy. Odtiaľ sa v r. 1952 prestať do Głogoczowa, kde pracoval ako učiteľ až do r. 1972, kedy prešiel do dôchodku. Pôsobil zároveň aj ako prísažný tlmočník zo slovenského a madarského jazyka. Po prechode do dôchodku býval čiastočne v Novom Targu a čiastočne (najmä v lete) vo Fridmane, kde mal vlastný domček.

Poznamenajme ešte, že Míchal Balara pochádzal z viacdetnej rodiny. Jeho brat Andrej (nar. 1897) sa zúčastnil prvej svetovej vojny, po ktorej pracoval na gazdovstve vo Fridmane. Zomrel v mladom veku v r. 1938. Brat Ján (nar. 1902) vyštudoval teológiu a ako kňaz pracoval v Zákamennom na Orave a neskôr v Holumnici pri Podolínci. Další brat Jozef (nar. 1906) študoval v Krakove a neskôr vo Švajčiarsku, kde získal diplom polnohospodárskeho inžiniera. Odtiaľ odišiel na Slovensko, kde pracoval na Vysokej polnohospodárskej škole v Bratislave. Neskôr sa prestať do Spišskej Novej Vsi, kde prednášal v tamnejšej polnohospodárskej škole. Zomrel v pomerne mladom veku. Sestra Mária (nar. 1908) žila vo Fridmane, kde sa vydala a pracovala na svojom gazdovstve. Dalšia sestra Anna (nar. 1910) sa spolu s rodičmi vystahovala na Slovensko, podobne ako sestra Rozália (nar. 1912), ktorá tak tiež žila na Slovensku. Brat Alexander (nar. 1914) začal študovať teo-

NIČIVÁ VÍCHRICA

Poveternostné podmienky na našom území sa často radikálne menia, čoho príkladom bola azda najničivejšia víchrica v posledných desaťročiach, ktorá dosahovala priemernú rýchlosť až 160-170 km/h. Víchrice strhávala strechy z domov, vytrhávala stromy s koreňami buď lámala ich ako zápalky. Najväčšie škody spôsobil živel na Slovensku, kde vyvrátil 2,5 mln metrov kubických stromov v Tatrách. Lesy TANAP-u sa rozkladajú na 46 tisíc hektárov, z čoho veterán smršť zničila 12 tisíc a ďalších 12 tisíc poškodila. Najviac zničenou oblasťou v Tatrách je pásmo s rozlohou okolo 20 km – od Tatranskej Kotly po Štrbské pleso, kde sú všetky stromy vyvrátené. Odhaduje sa, že odstraňovanie škôd bude trvať asi dva roky. Kým však na tých miestach opäťovne vyrastie les, uplynie niekoľko desiatok rokov. Samotné zalesňovanie potrvá minimálne sedem rokov. Rast novovy-

sadených stromov bude trvať aspoň dvadsať rokov a do pôvodného stavu narastú až za nejakých sedemdesiat rokov, za predpokladu, že nedôjde k ďalším kalamitám. Podľa predpovedí ekológov strata lesa môže viesť k erózii pôdy, jej odplavovaniu a napadnutiu zničených stromov lykozrútmami. Porušila sa ekologická rovnováha prírody, čím sa môže zmeniť aj podnebie.

Okrem lesov víchrice spôsobila škody aj Slovenskej správe ciest. Tie škody sa týkajú ciest prvej triedy. Poškodené sú najmä zvodidlá, dopravné značenia a smerové koly. Poškodené sú mnohé penzióny, chaty a domy. Zatiaľ sa upratovacie práce sústredujú na odstraňovanie následkov víchrice v mestách a obciach. Neskôr budú pokračovať vo vyšších tatranských oblastiach.

Táto víchrice prešla aj cez územie Poľska. Bola však miernejšia, hoci, aj tu spôsobila viaceré škody. Na mnohých miestach poškodila elektrické vedenie, vyvrátila mnohé stromy, ktoré tarasili cesty, postrhávala množstvo striech atď. Požiarnici, lesníci a vojaci mali plné ruky práce, ktorú im ešte sťažovalo počasie.

lógiu, ale v treťom ročníku prestúpil na medicínu, ktorú úspešne zavŕšil. Po vyštudovaní odišiel na Slovensko a pracoval ako primár vo vojenskej nemocnici v Prešove. Posledná bola sestra Margita (nar. 1922), ktorá však zomrela ako 18-ročná.

Koncom septembra min. roka sa pri príležitosti stého výročia narodenia Michala Balaru konala vo fridmanskom kostole slávnostná sv. omša a v popoludňajších hodinách aj spomienkové stretnutie v miestnej základnej škole, ktoré usporiadal Zväz Podhalancov. Je zaujímavé, že predstavitelia Zväzu z Nižných Lápš, Čiernej Hory a Jurgova prišli na stretnutie v goralských krojoch, akoby sa hanbili za spišské kroje. J. Balara sa za ne nehanbil, tak ako sa nehanbil ani rozprávať spišským nárečím.

JÁN BRINČKA

Čo spôsobilo víchricu?

Ako uviedol Slovenský hydrometeorologický ústav (SHMU) pri tatranskej katastrofe sa spojilo niekoľko náhodných faktorov, ktoré spôsobili takú veľkú škodu. Víchricu v Tatrách spôsobila tlaková níž, ktorá sa presunula sponad Britských ostrovov nad územie Slovenska. Za touto tlakovou nížou začal zo severu prúdiť studený vzduch s vysokým tlakom. Tak vzniklo veľké rozhranie medzi tlakmi vzduchu. Podľa odhadov meteorológov by sa takáto silná víchrice nemala objaviť v tatranskej oblasti v nasledujúcich 30 až 40 rokoch.

Pomoc pri upratovaní a nákupe stromčekov prisľúbila tatranskej oblasti vláda SR a jednotlivé orgány. Následky víchrice si pozrel aj prezident I. Gašparovič, ktorý sa vyjadril, že pohľad na Tatry po katastrofe je na zaplakanie. Slovensko sa obrátilo so žiadosťou o pomoc na celú európsku verejnosť. Veľmi rýchlo na tatranskú katastrofu zareagovali Česi. Nadácia Partnerství zozbierala na tento cieľ už viac miliónov českých korún. Susedné štáty taktiež zbierajú peniaze na špeciálne bankové účty na pomoc Tatram. Pomoc prisľúbil aj predseda Európskeho parlamentu Joseph Borell.

(ak)

Letecký pohľad na zničený les v Tatrách. Foto: J. Krošlák

EŠTE RAZ O ORAVSKEJ SVADBE

Chcel by som sa dnes ešte raz vrátiť k dávnym svadbám na Orave a najmä k niektorým svadobným zvykom, o ktorých sa v Živote, ak sa dobre pamätám, buďto nepísalo, alebo sa spomínaľo len veľmi stručne. Dnes už veľa z týchto zvykov zmizlo a dnešné svadby sú – dalo by sa povedať – oveľa modernejšie, aspoň navonok. Zmizli napr. kroje, ktoré si kedysi obliekali nielen svadobníci, ale aj mladý pári. Dnes už len muzika, aj to nie vždy, si občas na svadbu oblieka aspoň niektoré súčasti oravských krojov (lajblíky, nohavice či klobúky).

Niekteré zvyky však, aj na tých modernejších svadbách, sa predsa len zachovali dodnes. U nás v Harkabuze sú nadalej priam neodmyslitelné tzv. brány, s ktorými sa stretávame takmer na každej svadbe. Ide o symbolickú bránu, ktorou mladenci užtvoria cestu pred svadobným sprievodom, aby ženich mohol vykúpiť dievča – nevestu, ktorú si berie z ich kruhu (slobodných) za manželku. Samozrejme, brány boli rôzne, vždy ozdobené, aj keď často s rozmanitými dodatočnými atribútmi. Napr. brána s koňom, ktorý mal oblečené nohavice a na hlave mal veľkú čiapku. Pri inej bráne zasa mladenci mlátili žito cepami, inokedy dojili kožu a čarodejnica mútila z neho maslo. Keď výkupné dlho nedostávali, svadobný sprievod musel čakať dovtedy, kým sa maslo nenamútilo. Počas tejto nútenej zastávky musela muzika hrať a zabávať svadobných hostí, aby mali dobrú náladu. Mladucha, ako to vidíme na snímke, je dnes oblečená v bielych šatách a na hlave má venček a závoj. Takto vŕta ženicha, teda svojho budúceho manžela, bez ohľadu na to, či sa ženit skoro alebo neskoro a či sa ženit chce alebo musí.

Voľakedy bolo úplne ináč. Napr. mladucha, ktorá ešte pred sobášom mala dielu, sa musela obliecť ako

Svadobný sprievod pri symbolickej bráne v Harkabuze

obyčajná žena a už vôbec nie dobieľa. Zasa ženich, ktorý sa pred sobášom stal otcom, nemohol mať na obleku pripnuté pierko. Musím dodať, že sa to dôsledne rešpektovalo.

Mladí mali v súvislosti so svadbou veľa práce. Napr. už týžden pred sobášom museli chodiť za svadobníkmi a pekne ich prosiť, aby prišli na svadbu. Podobne družovia, aj tí museli chodiť a prosiť na svadbu. Totiž do dobrého tónu patrilo, aby sa pozývaní aspoň trochu zdráhali. Preto družovia museli byť veľmi šikovní, aby dokázali presvedčiť budúcich svadobných hostí, vedľ od toho záviselo, kolko ich príde na svadbu. No a pravidlom bolo: čím viac hostí, tým lepšia svadba. Nakoniec družovia museli vedieť pekne spievať. Totiž za každým, keď sa lúčili a odchádzali z dajakeho domu, spievali: - *Zbohom ostávajte a dobre sa majte, o našom sobáši nezapomíname...*

Keď nadišiel deň sobáša, museli družovia zavčas rána ešte raz narýchlo obehnúť všetkých svadobčanov a až potom začali šikovať kone a vozy pre mladuchu i ženicha na ich cestu do kostola. Vozmo sa išlo najmä preto, že z Harkabuza do najbližšieho, farského kostola v Podvlku bolo pekných päť kilometrov. Samozrejme vozy a kone museli byť pekne vyzdobené, podobne ako furmani, ktorí sa vyobliekali do krojov. Je zaujímavé, že ženich i mladucha išli do kostola osve, každý na osobitnom voze. Predtým však, keď sa svadobný

sprievod zoradil, vyšla k nemu jedna zo žien so svätenou vodou na tanier a všetkých – mladý pári, družov, družičky i ostatných svadobčanov, ako aj vozy, kone i muziku touto vodou pokropila. Ženy nabrali so sebou hodne koláčov, ktoré hádzali deťom stojacím pri ceste a obdivujúcim svadobný sprievod. Cestou do kostola muzika vyhrala a všetci svadobní hostia veselo spievali.

Po sobáši sa mladý pári vracal domov už vedno, na jednom voze. Aj svadobčania sa premiešali. Keď došli domov, prvé kroky mladomanželov viedli do maštale, aby aj tam priniesli štastie. Až potom bolo tradičiou ustálené privítanie. Popoludní, keď sa svadobníci už najedli, ba si aj vypili, prišiel čas na čepčenie. Ženy sňali mladuche závoj a na hlave jej zaviazali šatku, akú nosí každá vydáta žena. Mladucha medzitým vzala závoj a hodila ho za seba medzi chlapcov. Ten, kto ho chytí, sa vraj mal prvý oženiť. Potom mladucha odopla ženichovi pierko a taktiež ho hodila za seba medzi dievčatá. Tá najšikovnejšia, ktorá pierko chytila, mala vraj ísť prvá pred oltár. Potom každý zo svadobčanov musel dať na tanier nejaký dar pre mladých a s mladuchou aj zatancovať. Chúderka toľko sa už potom hádam nikdy ne-natancovala. Až potom si svadobčania posadali k stolom a hodovali i zabávali sa pri muzike do neskornej noci.

FRANTIŠEK HARKABUZ

Odpustová procesia v Krempachoch

Krempašskí futbalisti v nových dresoch od prezidenta SR

KREMPACHY '2004

11.11.2004 – v tento deň sa v krempaškom kostole sv. Martina konal tradičný martinský odpust, ktorého sa popri domácich zúčastnili desiatky veriacich z Novej Belej a iných spišských obcí i širokého okolia, ba aj zo Slovenska. Medzi knazmi boli aj dva zo Spišskej Belej – Lubomír Vojtašek a Peter Petrek. Kedže počasie prialo, mohla sa na záver sv. omše uskutočniť slávnostná procesia okolo kostola, po ktorej krempašská dychovka dala pri kostole krátky koncert.

13.11.2004 – sa v Kultúrnom dome v Krempachoch uskutočnil slávnostný koncert miestneho folklórneho súboru Zelený javor, ktorým tento zaslúžený umelecký kolektív oslávil 15. výročie svojej činnosti. Podrobnejšie o súbore a oslavách píšeme na str. 14–15.

19.11.2004 – neobvykle silná víchríca a fujavica poškodila v Krempachoch, Novej Belej a iných obciach elektrické vedenie, zlomila bud vyvrátila v lesoch množstvo stromov a narobiла veľa iných škôd.

27.11.2004 – krempašký Spolok dôchodcov usporiadal v miestnom kultúrnom dome andrejský večierok, ktorý svojím vystúpením spestrili tanečné skupiny Herz a Sigma z kultúrneho domu. Poznamejme, že Spolok dôchodcov, založený pred 26 rokmi a združujúci 72 členov, vede dnes dvojica: Štefánia Paluchová a Ludmila Brzyzeková.

30.11.2004 – v krempašskej krajanskej klubovni sa konalo stretnutie výboru MS SSP s vedením futbalového družstva LKS Spiš Krempachy. Na stretnutí predseda MS Ján Petrášek odovzdal futbalistom komplet úborov, ktoré pre nich dovezol prezident SR Ivan Gašparovič počas svojej nedávnej návštevy v Novej Belej.

4.-6.12.2004 – aj tento rok navštívil sv. Mikuláš dobré a poslušné deti v našej obci a obdaril ich peknými darčekmi. Zvlášť veľa darčekov doniesol najmä Anička a Justína Szczepanecovým.

Text a foto: F. P.

Vedenie Spolku dôchodcov: Š. Paluchová (zľava) a Ľ. Brzyzeková

Anička a Justína Szczepanecové s darčekmi

Predsedníctvo porady. Pri slove E. Molitoris

Krajania na slovenskej sv. omši v Chyžnom

Stalo sa tradíciou, že pred koncom každého kalendárneho roka sa koná porada Života, na ktorej sa hodnotí prácu redakcie a jej spolupracovníkov, zabezpečuje predplatné časopisu na nasledujúci rok a hľadá optimálne možnosti zvýšenia obsahovej i grafickej úrovne nášho mesačníka. Na tvorbe časopisu sa nepodielajú len redaktori, ale aj dopisovatelia, ktorých z roka na rok pribúda, čo je po tešujúce, kedže to obohacuje časopis a umožňuje prezentovať viaceré názory a širšie spektrum krajanskej problematiky. Nemôžeme zabudnúť ani na doručovateľov Života, ktorí ho donášajú do krajanských domácností.

Tohtoročná porada Života sa uskutočnila 7. novembra 2004 v chyžanskej hasičskej zbrojnici. Pred poradou sa však všetci účastníci stretli v kostole sv. Anny na slovenskej svätej omši, ktorú celebro-

PORADA ŽIVOTA '2004

val knaz Jozef Bednarčík. Neskôr sa krajania premiestnili do miestnej zbrojnice, kde ich v mene miestnej skupiny Spolku v Chyžnom privítal jej predseda Karol Fula.

Porady, ktorú viedol podpredseda SSP a šéfredaktor Života Ján Špernoga, sa zúčastnilo takmer 80 krajanov zo Spiša a Oravy, medzi, ktorími boli o. i. podpredsedovia ÚV SSP Dominik Surma a František Harkabuz, generálny tajomník ÚV SSP Ľudomír Molitoris, predsedovia OV na Orave a Spiši Genovéva Prilinská a František Mlynarčík, čestný predseda SSP Ján Molitoris, knaz Jozef Bednarčík, predsedovia miestnych skupín, krajanský aktív, doručovatelia Života a iní.

Na úvod šéfredaktor Života J. Špernoga oboznámil zhromaždených s temá-

tikou porady, ktorá sa týkala nielen otázok spojených s predplácaním a doručovaním Života, ale aj inými krajanskými problémami. Podčakoval krajanom za vy nákladané úsilie pri propagovaní Života. Zároveň oboznámil ich s výsledkami súťaže v zbieraní predplatného na tento rok. Podobne, ako v prechádzajúcich rokoch, bola vyhodnotená aj súťaž o *Zlaté pero*, ktorou sa snažíme zaktivizovať dopisovateľov v ich práci. Už dlhší čas víťazí v tejto súťaži Ján Brinčka z Fridmana, ktorý vo svojich príspevkoch oboznamuje čitateľov s dejinami svojej obce, ale dotýka sa aj viacerých otázok spojených so severným Spišom a reaguje na aktuálne spoločenské otázky. Aj tentoraz bol prvý, ale spolu s knazom Jozefom Bednarčí-

Záber z diskusie. Pri slove učiteľka M. Kačmarčíková

Krajania z Krempáčov, Novej Belej, Tríška

Účastníci pozorne počúvajú správu o stave Života

Medzi propagátormi Života nechýbajú ani ženy

kom, ktorý nám vo svojich príspevkoch priblížuje náboženskú problematiku, ale píše aj o obecných nedeckých udalostach.

Ked' ide o počet predplatiteľov Života, treba podoknúť, že ich z roka na rok ubúda, ale na druhej strane je potešiteľné, že tento pokles je minimálny a už pravdepodobne v tomto roku sa zastaví, čo je zásluhou neúnavnej propagácie časopisu doručovateľmi, a to najmä v Krempachoch, ktoré sa v súťaži v zberaní predplatného aj tentoraz umiestnili na prvom mieste. Po nich nasledovala Nová Belá, Kacvín a Jurkov. Samozrejme v niektorých miestnych skupinách sa počet predplatiteľov zvýšil a to aj vďaka peknému kalendáru, ktorý každý predplatiteľ dostáva zdarma. Potešiteľný je aj fakt, že už druhý rok sa nevyzývuje predplatné za Život. Viackrát sme sa stretli s názorom, že je to jeden z mála kvalitných časopisov

za takúto nízku cenu. Najaktívnejším účastníkom súťaže odovzdala redakcia nevel'ké finančné gratifikácie.

Nasledovala diskusia, v ktorej krajania hovorili o. i. o problémoch spojených s oneskoreným dochádzaním časopisu do zahraničia, najmä do Spojených štátov amerických. Niektorí z krajanov navrhli riešiť zasielanie Života do zahraničia v dvoch variantoch. To znamená: letecky a obyčajne. Každý by si mohol zvoliť jednu z týchto foriem, ktorá by mu vyhovovala aj finančne. Možno sa treba zamyslieť nad takou možnosťou. Počas diskusie sa hovorilo aj o otázke vyučovania slovenského jazyka na Orave. Ako sme už písali, ide o. i. o pokus prinavrátiť vyučovanie slovenčiny v Hornej Zubrici, čo sa, žiaľ, nepodarilo, aj keď sa našlo sedem detí, ktoré rodičia chceli prihlásiť na slovenčinu. Prekazilo tomu vedenie školy, podľa ktorého sa slovenčinu majú učiť len

krajanské deti, čo nie je pravdou. Každý sa ju môže učiť, bez ohľadu na národnosť. Spolok v spolupráci s MS SSP v Hornej Zubrici sa bude nadálej usilovať, aby sa od druhého polroka tohto školského roku vyučovanie predsa len začalo. Podľa zákona, keď škola dostane prihlášky, jej povinou je zabezpečiť takéto vyučovanie bez akýchkoľvek podmienok. O ďalšom postupe v tomto ohľade budeme informovať na stránkach Života.

Účastníkov porady veľmi prekvapil príspevok, ktorý za Jána Brinčku prečítala jeho švagrina z Kežmarku. Bol to akoby rozlúčkový článok, v ktorom krajan Brinčka spomenul všetky témy, ktorým venoval svoju pozornosť v doterajšej dopisovateľskej činnosti. Krajan Brinčka zároveň podčakoval redakciu za možnosť publikovania svojich článkov a vedeniu

POKRAČOVANIE NA STR. 24

Aktív zo Spiša. Pri slove J. Venit z Kacvína

J. Brinčka a knaz J. Bednářík preberajú odmeny

JAROSLAV POSPÍŠIL

To som nechcel

Z tažkých a ponurých mračien pršalo, len sa lialo. Potoky vody sa hnali vilovou štvrtou na okraji mesta, ktoré už dávno spalo hlbokým spánkom. Boli dve hodiny po polnoci, keď v jednom z domov zablikalo svetlo. Do tmy vybehol vysoký mladý muž a rozbehol sa k zaparkovanému autu pri chodníku. Rýchlo ho odomkol, zasunul kľúč, naštartoval a odišiel.

Zvyčajne motor nenaštartoval, iba povolil ručnú brzdu a auto šlo pomaly, poslušne dolu alejou až do stredu mesta.

Dnes však na zvyšok noci mal ešte iný program. – Ked na to poriadne stúpim, Slávka prekvapím ešte pri raňajkách, – uvažoval v duchu a len čo sa dostal na výpadovku, prudko pridal plyn. Ručička tachometra divo poskočila...

Starší vodič, ktorého mladík za okamih predbehol a dosť riskantne, iba pokrútil hlavou: – Blázon! V takom nečase... Potom sa stalo čosi strašné. Malé červené bodky koncových svetiel sa akosi splašeno rozžiarili, zhasli, aby sa opäť rozsvietili. To sa opakovalo niekolko ráz, až napokon splynuli do jednej červenej čiary. Muž sa pritlačil k volantu, až mal nos na prednom skle, ale až keď prišiel celkom blízko a prepol dialkové svetlá, uvidel, čo sa stalo.

Náčelník dopravného inšpektorátu postavil na stôl dve šálky kávy a uprel na kapitána Fejtaru ustarostený pohľad.

– Ako došlo k nehode, to vieme. Vodič išiel stovkou. Ked zistil, že má niečo s prednou nápravou, dostal strach a začal prudko brzdiť. Na mokrej vozovke dostal šmyk a doslova vletel do elektrického stožiara. – Fejtar nedočkavo prikývol a poznamenal:

– Ako viem, našli ste na pravom prednom kolese uvoľnené skrutky! Ostatne, o tom sa už hovorilo ráno na operatívke.

– Správne, a práve to mi nejde do hlavy, – pokračoval náčelník. – Včera som hovoril s jeho otcom. Priupustil, že Peter jazdil dosť rýchlo, ale autám sa rozumel ako málloktorý vodič. Bol to jeho koníček a aj znáymom pomohol opraviť voz, nájst chybu. Jeho auto, teda to, čo z neho zostalo, sme dôkladne prezreli. Až na tie skrutky ho mal v perfektnom technickom stave.

– Tak čo vlastne odo mňa potrebuješ? – spýtal sa Fejtar netrpezlivо. Náčelník sa ticho pohniezdil a začal:

– Možnože mám veľmi bujnú fantáziu, ale zdá sa mi, že k tej havárke mu niekto pomohol. – Fejtar sa zatváril, akoby ho náčelník vyslovenou myšlienkom prekvapil, aj akože vyslovenému neverí. Napokon namietol: – Počkajme, až bude schopný hovoriť!

– Ten nám už nič nepovie. Pred chvíľou, než si prišiel, volali z nemocnice, zomrel!

Sedemadvadsaťročný inžinier Peter Stránsky prišiel do mesta asi pred rokom a začal pracovať v miestnom stavebnom podniku. Za ten čas získal povesť svedomitého pracovníka s dobrými odbornými znalosťami.

– Stretával sa tu s niekým, mal tu priateľov? – prerušil Fejtar poručíka Káru.

– Niekoľko známych. Občas im pomohol odstrániť poruchu na aute...

Možno by tu aj niečo bolo. Na kádrovom odbore mi naznačili, že si niečo začal s jednou referentkou... Leona Bártová...

– Hádam to len nie je žena nášho známeho? – zbystril pozornosť Fejtar.

– Presne tak, pán kapitán.

* * *

Čašník Libor Bárta bol už v minulosti viac ráz na miestnom oddelení VB! Výtržníctvo, pijatika, okrádanie hostov – to všetko boli delikty, ktorými natrvalo utkveli v pamäti kriminalistov. Po návrate z posledného výkonu trestu sa druhý raz oženil, a len čo mu vypršal zákaz činnosti v pohostinstve, vrátil sa k svojej profesii.

– Že by náš Liborko ešte aj žiaril?! – pomysel si Fejtar. Najskôr sa však vybral za jeho manželku.

Leona Bártová bola mladá a pekná dvadsaťročná žena. Na príslušníkov VB sa pozerala nevyspatými červenými vyplakanými očami, ktoré prezrádzali, že smrť jej priateľa na ňu ľažko dolieha. O svojom vzťahu k Petrovi hovorila otvorene a čestne. Fejtara to prekvapilo, keď povedala:

– Petra som mala veľmi rada. V ten večer sme boli v motoreste večerať a potom sme boli u mňa v byte. Libor neboli doma. Vzal si dovolenkú, na celý týždeň a prespával v chate. Prišla za ním Lucka, dcéra z prvého manželstva. Viete, my dve sa veľmi v láske nemáme!...

Kapitán to chápal, prikývol hlavou a spýtal sa:

– Koľko bolo hodín, keď ste prišli domov?

– Asi desať. Práve začalo pršať.

– A odišiel od vás približne o druhej nad ránom. Je to tak!

– Áno. Priateľ z Bystrice ho pozval k sebe na víkend.

Chcel tam byť už ráno...

– Váš manžel vedel, že máte priateľa?

– Áno, už pred týždňom som mu povedala, že od neho odídem...

– A prijal to?

– Nepovedal nič!

Všetko nasvedčovalo, že páchateľ mohol uvoľniť skrucky iba v čase, keď Stránsky bol u Bártovej. Inak by vodič objavil chybu už pri jazde do motorestu či späť. Vedľa šlo o dobrých dvadsať kilometrov. Libor Bárta, za ktorým sa Fejtar s poručíkom vypravili, mal na piatkovú noc dostačné alibi. Najskôr do pol desiatej s dcérkou pozerali televíziu a potom sa na jeho chate zišla partia z okolitych chát. Až do rána hrali karty a popíjali.

– Pozrite, prv by som mu, to je normálka, rozbil chlebáreň. Ale tri roky basy, to mi celkom stačí. A potom, už som sa zariadil... Poznamenal s istotou a vyzývavo objal mladú plnoštíhlú servírkú, ktorá priniesla Fejtarovi objednanú kávu.

Ked ani vypočúvanie susedov nedávalo nijakú nádej, rozhodol sa kapitán pre výzvu v okresných novinách. Nádej, že by sa niekto prihlásil, bola veľmi malá. Vedľa, kto nemusel, nešiel v onú noc do nepohody. Bolo jasné, že motív páchateľovho činu treba hľadať kdesi inde ako v súkromnom živote inžiniera. Preto kriminalisti opäť zašli na pracovisko inžiniera Stránskeho. Zaujímali sa, s kým sa najviac služobne stýkal a na čom v ostatnom čase pracoval. Od riaditeľa sa dozvedeli, že mal urobiť previerku evidencie materiálu v podnikovom skладe. O výsledku však už nestihol informovať.

Kapitán Fejtar sa rozhadol, že urobí prehliadku inžinierovej kancelárie a tam v zásuvke našiel poz-

námkový blok a v ňom strojom písaný list bez pečiatky, bez podpisu. – AK NIEČO NÁJDEŠ, BÁRTA SA DOZVIE, ŽE SPÁVAŠ S JEHO ŽENOU!

Výšetrovanie dostalo nový impulz a rozbehlo sa na plné obrátky. Fejtar požiadal o pomoc kolegov z úseku hospodárskej kriminality, a tí o niekoľko dní potvrdili jeho podozrenie. V skrade chýbal materiál za 50 000 korún. Vedúci skladu Ambrož ho čiastočne zabudoval do svojho rodinného domu, čiastočne rozpredal. Aj prehliadka domu priniesla ďalšiu stopu. V kufri nového olcitu sa našiel starší písací stroj, ktorý pán vedúci už nestačil predať. K napísaniu listu sa priznal, až keď ho usvedčila odborná expertíza.

– Napísal som ho, to je pravda. Bolo to však len zo špásu. So skrutkami nemám nič spoločné. Dlho však nezapieral. Na druhý deň sa na výzvu v okresných novinách prihlásil vodič zájazdového autobusu, ktorý sa v onú noc krátko po jedenastej vrácal ulicou do garáži.

– Ked som ho uvidel, fakt, bolo mi ho ľuto. Dostať defekt v takom lejaku..., ponúkol som sa, že mu pomôžem. Odmietol. Lenže sotva som kúsok odišiel, nechal všetko tak a nasadol do bieleho olcitu, ktorý stal o trochu ďalej a odfrčal preč. Videl som ho v odrazovom zrkadielku.

– Nechcel som ho zabiť, iba trochu postrašiť, – vysvedčil Ambrož pri konfrontácii s vodičom. – Sledoval som ho, chodil k Bártovej žene každú noc a keď od nej odchádzal do ubytovne, ani motor nespúštal, šiel dolu, ako sa povie, na neutrál. Nič sa mu nemohlo stat. Ako som mohol vedieť, že to tak rozfrofuj...

(Domová pokladnica 1991)

KRÁTKO ZO SPIŠA

Všimli sme si, že na sviatok sv. Cecílie, patrónky dychových hudieb, sa vo viacerých kostoloch na Spiši konali ďakovné sv. omše za dychovky. Prajeme všetkým dychovkám veľa úspechov, aby ich hudba prinášala ľuďom radosť. (Na snímke dychovka z Vyšných Lápš).

* * *

V bývalých katechetických miestnostiach vo Vyšných Lapšoch zriadili Dom smútku, prvý takýto dom na Spiši. Je to ešte jeden príklad podnikavosti v tejto obci.

* * *

V polovici novembra prešla na území Oravy a Spiša silná veterná smršť, ktorá spôsobila veľké škody, najmä v lesoch. Zlomila budú vyvrátila množstvo stromov (na snímke), pokazila strechy, elektrické vedenie a pod.

* * *

Koncom novembra a na začiatku decembra 2004 naznamenali dvakrát na Orave, Spiši a okoli dosť silné zemetrasenie, ktoré malo 4,5 stupňa v Richterovej stupnici. Príčinou zemetrasenia sú geomorfologické procesy prebiehajúce v horstve karpatského pásma. Otrasy, ktoré naštastie nespôsobili väčšie

Porada života '2004

DOKONČENIE ZO STR. 21

Spolku za súborné knižné vydanie jeho príspevkov pri príležitosti jeho životného jubilea.

Viacerí z krajanov konštatovali, že Život je čoraz krajší a obsahovo zaujímavejší. Jedným z nich bol aj krajan Knapčík, ktorý zdôraznil, že vďaka tomu majú krajania na Sliezsku informácie o dianí vo svojich rodiskách. Zároveň navrhoval usporiadať pri príležitosti budúcoročného výročia lýcea v Jablonke stret-

škody, pocítili aj obyvatelia Slovenska – na Orave, v Poprade a Nízkych Tatrách.

* * *

6.12.2004 došlo k dopravnej nehode medzi Novou Belou a Łopusznou, spôsobenej nepriaznivými poveternostnými podmienkami. Mikrobus narazil do stromu, v dôsledku čoho utrpeli zranenia dve osoby.

* * *

V tomto roku sa začne modernizácia cesty z Nižných Lápš do Nedece. Finančné prostriedky na tento účel poskytnú: gmina Nižné Lápše – 5 %, okres Nový Targ – 20 % a 75 % bude z Integračného operačného programu regionálneho rozvoja Małopolského vojvodstva.

* * *

6.12.2004 všetky dobre deti navštívil Mikuláš a odovzdal im darčeky. K niektorým deťom prišiel už skôr, napr. v škole v Novej Belej sa zjavil už 4.12. Najprv každého žiaka vyskúšal a až potom im odovzdal balíčky so sladkosťami. Tohto milého podujatia sa zúčastnila aj generálna konzulka SR v Krakove Jana Burianová.

* * *

8.12. 2004 vypukol vo večerných hodinách požiar vo Vyšných Lapšoch. Zhorela stodola a ďalšie hospodárske stavby, ale vďaka rýchlemu zásahu požiarnikov sa oheň nerozšíril na okolité budovy.

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

nutie prvých absolventov tohto lýcea napr. počas dní slovenskej kultúry na Orave. Požiadal ÚV Spolku o spoluprácu v tejto veci. Počas diskusie sa hovorilo aj o slovenských bohoslužbách, o pokračujúcej dostavbe Domu slovenskej kultúry v Kacvíne, o oprave klubovne v Novej Belej, o potrebe výstavby slovenského centra na Orave, o zapájaní mladých ľudí do činnosti miestnych skupín a ďalších problémoch. Na záver porady krajania dostali kalendáre na rok 2005. Všetkým krajanom, ktorí propagujú Život, želáme veľa súl v tejto neľahkej práci.

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

OPRAVA

V Živote č 11/2004 sme na str. 25 uviedli článok I. Kuruca nazvaný *Kašubská konferencia*, v ktorom sa vyskytla jedna závažná chyba. Autor totiž o.i. napísal, že vďaka podpore D. Głowackej-Mazurovej z Ministerstva vnútra dostal nás Spolok dotáciu 50 tisíc zlých na Kultúrny dom v Novej Belej. Chyba spočíva v tom, že nás Spolok sice dotáciu v uvedenej výške dostal z Malopolského vojvodského úradu v Krakove, ale bola určená na dostavbu Domu slovenskej kultúry v Kacvíne. Aby teda touto nepresnosťou, za ktorú sa ospravedlňujeme, nedošlo k nedozumeniu medzi zainteresovanými obcami, uvádzame v plnom znení list Vojvodského úradu, v ktorom sa jednoznačne hovorí, na čo je určená spomínaná dotácia:

MAŁOPOLSKI URZĄD
WOJEWÓDZKI
W Krakowie
Wydział Finansów i Budżetu
31-150 Kraków, ul. Basztowa 22

Kraków, dnia 9 marca 2004 r.

Urząd Gminy
Łapsze Niżne

Wydział Finansów i Budżetu Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie zawiadamia, że Zarządzeniem Nr 46/04 Wojewody Małopolskiego z dnia 8 marca 2004 r. przyznana została dla tamt. Gminy dotacja celowa z rezerwy ogólnej budżetu państwa w dziale 921 – Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego, rozdz. 92109, & 6320 w kwocie **50.000 zł**.

Środki przeznaczone są na dofinansowanie budowy Domu Kultury Słowackiej w Kacwinie.

Uruchomienie dotacji nastąpi po podpisaniu porozumienia między wojewodą Małopolskim a Wójtem Gminy Łapsze Niżne oraz po przedstawieniu uwierzytelnionych kopii faktur zatwierdzonych do zapłaty za wykonane prace wraz z kopiami protokołów odbioru robót.

Do wiadomości:

Wydział Spraw Obywatelskich i Migracji

Z up. Dyrektora Wydziału
mgr. Małgorzata Kruk
Kierownik Oddziału

HOLIDAY CAFÉ

3. decembra 2004 sa v Kultúrnom dome SOLVAY v Krakove uskutočnilo predstavenie *Holiday café* v režii Bartłomieja Piotrowského. V hlavných úlohách vystúpili: študentka žurnalistiky Karolina Pasternaková a predseda MS SSP v Krakove Jerzy M. Bożyk, ktorých sprevádzali herci z Divadla absolútnej psychodelie.

Obaja speváci, vystupujúci spolu bud osve, zaspievali rad slovenských, poľských a amerických evergreenov, v tom aj autorskú skladbu J. M. Božky k slovám A. Czekalského *Alkoholový blues*. V ich pozadí vystúpili herci s nemými scénkami, ktoré nadväzovali na spievany text. Vyvrcho-

lením predstavenia bola prechádzka J.M. Božky na bicykli okolo klavíra, ktorého neskôr s pomocou lana vytiahli hore, kde si však po odspievani tanga *Posledná nedela* streli do hlavy a spolu s akordeónom spadol na zem. Jeho šikovní kolégovia ho však dokázali vzkriseť za pomoci živej vody, ktorou sa stal... pohárik vodky. Počas predstavenia premietali aj krátke film zo života autorov spievanych skladieb. Hra sa páčila, o čom svedčil búrlivý potlesk divákov. Treba vyzdvihnuť nováčký prístup k umeniu kakovského divadla, ktoré dnes, v dobe hlučného rocka, dokázalo zaujať mladých divákov ozajstným umením.

Po predstavení sa herci a diváci stretli pri pohariku slovenského vína. Bola medzi nimi aj generálna konzulka SR v Krakove Jana Burianová, podpredsedníčka MS SSP v Krakove Helena Rákosníková a ďalší. Podujatie sa konalo pod záštitou Generálneho konzulatu SR v Krakove a za podpory Stanisława Grzybowského a Rádia-Taxi Barbakan.

HELENA RÁKOSNÍKOVÁ

KRÁTKO Z ORAVY

Zmenil sa názov Oravského centra kultúry a športu na Oravské kultúrne centrum. Športom sa bude teraz zoberať gminný úrad.

* * *

Odkedy cestu z Malej Lipnice k hraničnému priečedu Winiarczykówka - Bobrov a Veľká Lipnica – Privárvka prevádzkuje gmina, cesta je udržiavaná v lepšom stave. Došlo k tomu na základe dohody uzavretej s okresom na tri roky (od 1.11.2004 do 30.4.2007). V rámci dohody dal okres na tento cieľ v tomto roku 26. tisíc zlých. (ak)

Emil Zubrický (prvý zľava) z Podsrnia je doručovateľom Života v tejto oravskej obci. Má rád svoju prácu, kedže, – ako hovorí, – má vďaka tomu príležitosť stretnúť sa a pozahvárať s krajanmi, no a dozvedieť sa najnovšie novinky v obci. Na našom zábere je práve u susedov, kam prišiel s vianočným vinšom.

Záber zo zasadania ÚV SSP

Sliezski krajania vitanie nás vstup do Európskej únie

ZASADNUTIE ÚV SSP

19.11.2004, po skončení návštavy prezidenta SR, sa v novej Belej uskutočnilo zasadnutie Ústredného výboru Spolku, na ktorom členovia ÚV pre rokovali otázku kúpy 200 m² pozemku pri belianskej klubovni. Väčší priestor za klubovňou bude potrebný pri oprave budovy. Požiadavku kúpy pozemku podal ÚV SSP na začiatku roku 2004 obecnej rade v Novej Belej, ktorá sa však s rozhodnutím o predaji zdržala až do novembra t. r.. Návrh bol odsúhlasený väčšinou hlasov. Okrem toho plénum rokovalo aj o pálčivej otázke Domu slovenskej kultúry na Orave. Krajania súhlasili, že by mal vzniknúť čím skôr, a to v Jablonke, ktorá je centrom Oravy.(ak)

ZMENÍ SA NIEČO?

Najvyšší kontrolný úrad (NIK) urobil kontrolu v školách národnostných menšíň v Poľsku a na jej základe konštatoval, že Ministerstvo školstva PR nevenuje tejto otázke dostatočnú pozornosť. V školách národnostných menšíň sa učí okolo 50 tisíc žiakov, čo tvorí 0,8 percenta celkového počtu žiakov v Poľsku. Vyučovanie jazyka národnostných menšíň sa uskutočňuje na 607 školách. Kontrolný úrad dospel k záveru, že od roku 1999 Ministerstvo školstva PR schválilo len 19 učebných osnov, hoci bolo potrebných 58. Pre žiadnu menšinu ministerstvo neschválilo ani kompletný počet učebníč od prvého stupňa až

po lycium, aj keď ich malo byť 18. Najviac učebníč – až 10 má litovská a bieloruská menšina a najmenej slovenská – len 3. Preto sa žiaci často učia z učebníč z domovských krajín. Žiaci národnostných menšíň dostávajú knihy zdarma, keďže ich hradí Ministerstvo školstva. Zo správy kontrolného úradu tiež vyplýva, že školy pre menšiny nemajú ani vhodné organizačné podmienky, kádre a finančné prostriedky, aby mohli samostatne prípravovať učebné osnovy a zostavovať učebnice. Ministerstvo sa vyjadriло, že začalo pracovať nad stratégiou rozvoja školstva národnostných menšíň. Sprísnilo dozor nad školskými správami, ale zároveň ráta s pomocou zo strany organizácií národnostných menšíň. Dúfajme, že príslub neostane len na papieri, ale sa odzrkadlí v praxi. (ak)

SLIEZSKI KRAJANIA HODNOTIA

V krajanskej klubovni v Mikoľe we sa 28. novembra minulého roka konalo zasadanie výboru MS SSP v Sliezsku, venované zhodnoteniu organizačnej i kultúrnej činnosti sliezskej krajánov v roku 2004.

Podnetom k diskusii a hodnoteniu bola správa tajomníka MS Bronislava Knapčíka o jednotlivých akciach i aktivitách sliezskej miestnej skupiny SSP a o realizácii vlaňajšieho plánu práce. Ako vyplývalo zo správy, všetky aktivity MS zahrnuté v pláne práce boli splnené. Je to optimistické, aj keď na

druhej strane treba povedať, že na niektorých podujatiach sa viacerí krajania nezúčastnili. Je to súčasť spôsobené veľkou roztrúsenosťou členov MS v rôznych sliezskej mestách, ale aj tak sa nad touto absenciou treba zamyslieť. Už tradične sa najväčšej obľube tešili podujatia na Skrzycznom, ako napr. krajanské vitanie jari či rozlúčka s letom, stretnutia so slovenskými súbormi, umelcami a pod. Horšie je to s finančnými prostriedkami, ktoré si MS musí sama zabezpečovať. Len vďaka vlastnej hospodárskej činnosti môže uhradiť tie najnutnejšie potreby pre svoju činnosť. Počas diskusie sa niektorí krajania kriticky vyjadrili o krajanskej karte, ktorú by podľa ich mienky malo nahradniť dvojité občianstvo. Kladne zato hovorili o Živote a zbiehaní predplatného na nás časopis, aj keď podľa niektorých by sa počet predplatiteľov mohol aj zvýšiť.

Na záver si účastníci zasadania usporiadali malý andrejský večierok a pri pohostení sa v dobrej nálade zabávali i besedovali do večerných hodín.

Brono

ŽILINSKÉ BETLEHEMY V KRAKOVE

11. decembra 2004 bol na krakovskom Hlavnom námestí opäť slovenský deň. V rámci tradičných viačnočných trhov v Krakove sa tu uskutočnila akási prehliadka slovenského

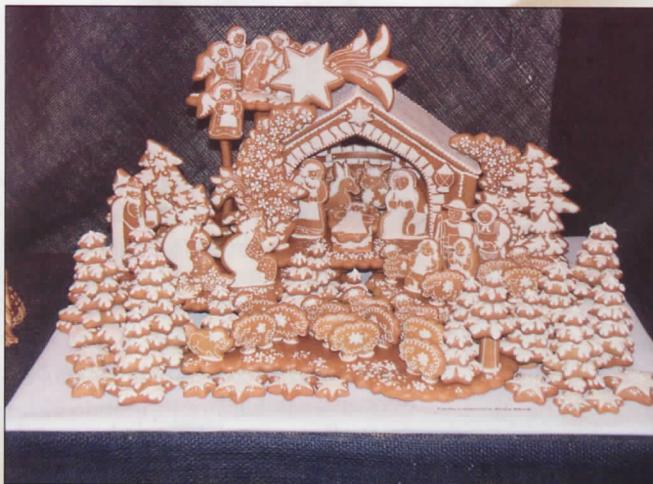

Slovenské koledovanie na Hlavnom námestí v Krakove

folkloru a vianočných zvykov tento raz zo Žilinského kraja. Slovenské spevy a vôbec celá prezentácia vzbuďili veľký záujem Krakovčanov. Neskôr v priestoroch františkánskeho kláštora v Krakove bola otvorená výstava slovenských betlehemov. Nie je to náhoda, že výstavu zoorganizovali práve u františkánov, ved prvý betlehem zhotovali práve františkáni z Asisi. Vianoce a betlehem sa spájajú s tajomstvom narodenia Pána, pokojom a láskou. Všetky betlehemy, ktoré vyrobili šikovné ruky Slovákov z okolia Žiliny, prišli do Krakova s takýmto poslaniem. Betlehemy boli nevelké, zhotovené z dreva, slamy, perníkového cesta a iných materiálov. Podujatie sa uskutočnilo vďaka Generálnemu konzulátu SR v Krakove a Regionálnemu osvetovému stredisku v Žiline, ktorým vyšla v ústrety rehola františkánov v Krakove. (ak)

HOLD SLOVENSKÝM POVSTALCOM

Aj keď s istým oneskorením sa ešte raz vraciame k vlaňajším oslavám 60. výročia Varšavského povstania, tento raz v kontexte účasti Slovákov v tomto protifašistickom vystúpení, o ktorom mälokto vie. Aby sa na tento významný fakt nezabúdalo, z iniciatívy Zastupiteľského úradu Slovenskej republiky v Poľsku bol v roku 2002 na varšavskom Czerniakowem slávnostne odhalený pamätný kameň, priopomínajúci účasť Slovákov v povstani. Odvtedy sem hold odvahе a statočnosti príslušníkov Čaty 535 Slovákov chodia vzdávať obyvatelia Varšavy, predstaviteľia poľského verejného života, zástupcovia diplomatického zboru a počas návštev v Poľsku aj významní slovenskí činitelia. (mk)

Perníkový betlehem zo žilinského kraja

BLAHOŽELANIE

V decembri oslavili svoje 75. a 80. narodeniny Helena (29.12.) a Ján (26.12.) Griglákovci z Vyšných Lápš, ktorým pri tejto príležitosti zaslali vinš dcéry a synovia s rodinami.

Nech pre Vás vždy slnko svieti, rodičia naši milí, to Vám prajú vaše deti v tejto krásnej chvíľi.

Aby nám vaše šediny dávali dlho silu, túžime navždy predĺžiť túto slávnostnú chvíľu.

SLÁVIK '2004

Nedávno boli odovzdané presťene slovenské hudobne ceny Slávik '2004. Držiteľom zlatého slávika v kategórii najpopulárnejších spevákov, speváčiek a skupín sa stali Miroslav Žbirka, Misha a skupina Elán. Strieborného slávika získali: Jožo Ráž, Jana Kirschnerová a skupina No name, kym tretie miesto pripadlo Richardovi Müllerovi, Jadranke a skupine Desmond. V kategórii Skokan roka zvíťazil Robo Grigorov a objavom roka sa stala Emily. Najčastejšie hrávanou pesničkou v slovenských rozhlasových staniciach bola skladba skupiny G8 *Vrať trochu lásky medzi nás*. Ocenenie za hit roka si pre-

Veľvyslankyňa SR M. Vášáryová kladie kvety pri pamätnom kameni slovenských povstalcov

brala skupina Elán za pesničku *Láska moja*. (ak)

ZHROMAŽDENIE MATICE SLOVENSKEJ

28.11.2004 sa v Spišskej Novej Vsi uskutočnilo valné zhromaždenie Matice slovenskej, počas ktorého sa konali voľby predsedu tejto národnej ustanovizne. Jediným kandidátom, po rezignácii z kandidovania Igora Kovačoviča, bol doterajší predseda Jozef Markus, ktorý bol do tejto fun-

kiece opäťovne zvolený veľkou väčšinou hlasov (245 z 300). Na tlačovej konferencii J. Markus informoval, že MS sa vo svojej činnosti do roku 2010 bude riadiť programom pod názvom *Nápravy a inovácia*. Markus stojí na čele tejto národnej ustanovizne od roku 1990. (ak)

spánkom. Treba podotknúť, že znamenite pláva a rýchlo behá, najmä do kopca, keďže má krátšie predné nohy. Medved je nebezpečný dravec, preto sa mu treba vyhýbať, ale keby sme už museli pred ním utekať, tak snažme sa to robiť vždy z kopca nadol.

B. P.

MEDVEĎ NESPI

Niekto turisti, ktorí na záver minulého roka navštívili Babohorský národný park, si všimli čerstvé stopy medveďa, ktorý sa na počudovanie ešte túlal po území parku, aj keď v tomto období by sa už mal utiahnuť na zimný spánok. Chceme preto pripomenúť, že je to najväčší dravec žijúci v našej oblasti, ktorý dosahuje hmotnosť od 100 do 450 kg. Má hrubý a hustý kožuch v rôznych odtieňoch hnedej farby a žerie v podstate všetko. Potravu hľadá hlavne v noci, najmä na osamelých miestach, kde niet ľudí, ale nezriedka aj vo dne, najmä krátko po prebudení zo spánku, no a na jeseň, keď sa intenzívnejšie živí pred zimným

VYKUROVANIE BIOMASOU

Európska únia predpokladá, že v najbližej budúcnosti sa biomasa stane alternatívnym energetickým zdrojom a nahradí také klasické zdroje ako ropa, uhlie a zemný plyn. Biomasa je organická hmota rastlinného pôvodu, získavaná na báze fotosyntézy. Existujú dva druhy biomasy: lesnícka a polnohospodárska. Je to odpad drevošpracujúceho priemyslu. Prvým slovenským mestom vykurovaním biomasou, bude už od budúceho roku Nová Dubnica. Zatiaľ prebiehajú úpravy kotolní. Rozhodujúci objem biomasy budú dodávať lesy SR. (ak)

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 9.12.2004 zomrel v Novej Belej vo veku 73 rokov krajan

JÁN KURNAT

Zosnulý bol dlhoročným členom Spolku a horlivým čitateľom Života. Spolu s manželkou vychovali štyri deti. Odišiel od nás dobrý človek, vzorný krajan, starostlivý manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme úprimnú sústrast.

MS SSP v Novej Belej

Dňa 27. novembra 2004 zomrela v Krempachoch vo veku 81 rokov krajanka

HELENA MAZUREKOVÁ (rod. Lojeková)

Zosnulá, matka 4 detí, bola dlhoročnou členkou nášho Spolku a horlivou čitateľkou Života. Odišla od nás vzorná krajanka, starostlivá manželka, matka, babička a prababička. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulej vyjadrujeme hlbokú sústrast.

MS SSP v Krempachoch

Dňa 28.11.2004 zomrel v Novej Belej vo veku 94 rokov krajan

SILVESTER KURNAT

Zosnulý, otec bývalého predsedu OV SSP na Spiši Františka Kurnata, patril k zakladateľom Miestnej skupiny v Novej Belej a jej dlhoročným členom. Bol tiež dlhoročným čitateľom Života. Odišiel od nás dobrý človek, vzorný krajan, starostlivý manžel, otec, dedo a pradedo. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme hlbokú sústrast.

MS SSP v Novej Belej
ÚV SSP a redakcia Život

Z KALENDÁRA NA JANUÁR

Záhradkári

Dobri záhradkári sa už teraz pripravujú na vegetačné obdobie, zabezpečujú si vhodné semená, hnojivá, herbicídy a prostriedky na ochranu rastlín. Okrem toho si na dospelovanie priesad a skorej zeleniny pripravujú fólioňky či pareniská. Na zohrievanie pareniska možno použiť 0,4 až 0,5 m vrstvu zmesi hnoja, slamy buď lístia, ktorú treba ušliapať a prikryť oknami a rohožami. Vo fólioňkoch pestujeme skoro na jar o.i hlávkový šalát, redkovku a kaleráb, po nich teplomilné druhy zeleniny – šalátové uhorky, rajčiaky či karfiol. Dajú sa pestovať aj bez vykurovania. Keď však chceme predpestovať priesady teplomilnej zeleniny, potrebujeme zdroj tepla (kachle, teploplot) pre prípad jarných mrázikov. Nízke typy fólioňkov sa hodia najmä na šalát a šalátové uhorky, ktorých rast urýchľuje nastielanie pôdy tmavou fóliou. V nevykurovaných fólioňkoch pri dvoch druhoch zeleniny po sebe možno z 1 m² získať aj viac konzumnej zeleniny.

Ovocinári

Pre majiteľov ovocných záhrad je výhodné, ak je v zime viac snehu, lebo chráni koreňovú sústavu drevín pred mrazmi. Skúsení sadári dokonca vynášaju

sneh z dvorov pod stromy a tam ho udupávajú. Vďaka tomu sa tam sneh neskôr rozprúšta, oneskoruje prebúdzanie stromov a tým aj ich neskoršie odkvitnutie, ktoré je spoľahlivejšie. Za pekných dní je účelné strieckať kmene a konáre vápenným mliekom, čo chráni stromy pred prudkým oslnením. Predtým si však narežme vrúbble potrebné na preštepanie a vrúbľovanie drevín. Prechovávame ich v chladnej pivnici do 5°C uložené stojato v piesku. Odstraňujeme uschnuté konáre a pravidelne kontrolujeme uskladnené ovocie, vetráme sklady a dbáme o dostatočnú vlhkosť vzduchu.

Chovatelia

Nosniciam naďalej predĺžujeme deň (umelým svetlom) do 14 hodín a koncom mesiaca ho začneme predlžovať aj plemennej hydine, čo podnieti u nej znášku násadových vajec. Pomôže tomu aj podávanie plnohodnotných krmív. Za slnečného počasia aj pri silných mrázoch treba hydinu vypúšťať na výbeh. Kurám však treba hrebene a bradové lalôčiky občas pomastiť, aby neomrzli. V januári sa už husi pária, čomu treba prispôsobiť aj kŕmene. Totiž nekvaliné kŕmenie by mohlo nepriaznivo vplyvať na oplodnosť vajec a liahnivosť. Popri kvalitnom krmive treba hydine zabezpečiť aj hrubý

riečny piesok premiešaný s roztlčenými koštami, buď iný grit, no a vodu. Vajcia zbierame z hniezd niekoľkokrát denne, aby nezamrzli.

Včelári

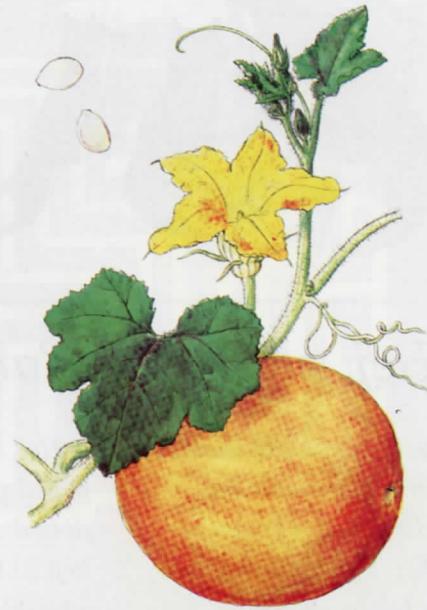
V prírode ešte všetko zdaniu odpočíva, ale vo včelstvách sa už zobúdza život. Matka, intenzívnejšie kŕmená včelami, začala klásť vajíčka. Počet buniek zakladených vajíčkami je však ešte malý. Včelár do tohto diania nemôže ani nemá zasahovať. Nadalej totiž platí zásada: nevyrušovať včelstvá v ich zimnom pokoji. Akékoľvek vyrušovanie má za následok uvoľnenie zimného chumáča, v ktorom sú včelstvá zoskupené, a zvýšené poberanie medu. V dôsledku toho hromadí sa vo výkalovom vaku včiel viac nestraviteľných látok. Ak obsah vaku prekročí polovicu váhy tela včely, tá nemôže zadržať výkaly. Začne v úli kalíť a pošpiní iné včely. Pud čistoty nútí včely očistiť prostredie, preto pohlcujú výkaly, ktorími sú povŕkané iné včely, steny buniek či úlov, prípadne latky rámkov. Tým však v dôsledku preplnenia výkalových vakov vždy viac včiel začne v úli kalíť a vzniká obávaná cervienka. Táto choboba však môže byť aj druhotným následkom nozematózy alebo roztočovej nákazy. Takéto včelstvá hučia, podľa čoho môže včelár odhaliť chyby v zimujúcom včelstve a podniknúť patričné opatrenia. (js)

ZBIERAME BYLINY

Našou dnešnou bylinou s liečivými vlastnosťami bude **tekvice obyčajná** (lat. *Cucurbita pepo L.*, pol. dynia), ktorú všetci poznáme, keďže sa pestuje takmer v každom hospodárstve. Veľká dužinatá časť tejto plodiny sa používa ako oblúbené jedlo. Z liečebného hľadiska sú však významnejšie semená, ktoré obsahujú olej, fytosterín, kukurbitol, horčiny, bielkoviny, živice, vitamíny A, E, F a C, minerálne a iné látky. Tekvica kvitne asi od júna do septembra. Zber semien sa robí v období jej zrelosti. Semená sa vberajú a rýchle sušia na slnku. Čerstvé sa lúpu a ihned aj používajú.

Semená tekvice majú protihiľstový účinok, ale olej z nich získaný už nie.

Čerstvé semená sa dávajú: dospelým 30-60 g denne, deťom 10-15 g denne. Ok. 3 hod. po ich skonsumovaní treba užiť preháňadlo, aby sa omráčené pásomnice a mriečim skôr vylúčili z črev. Užitočný je aj olej z tekvicových semien, ktorý pri kôrnatení tepien významne spomaľuje tento proces starnutia. Okrem toho priaznivo ovplyvňuje činnosť mozgu a nervov. Vitamín F, ktorý sa v ňom nachádza, priaznivo pôsobí na rozvoj nervového systému plodu, zasa koenzým Ox podporuje zvyšovanie imunity organizmu. Najnovšie výskumy dokázali, že tekvicové semená obsahujú aj selén, ktorý chráni hormóny, enzymy, vitamíny a lipidy pred oxidačnou destrukciou. Týmto mechanizmom sa vysvetluje priaznivé pôsobenie tekvicového oleja na nerakovinové zväčšenie prostaty a na odstránenie častého nutkania na močenie. (js)

Lišiačik a ozvena

V jednom lese žila rodinka ryšavých líšok. Najsmelší bol malý lišiačik s bielym fliačkom na ušku. Mal dve sestričky a troch bratov. Všetci mali červené kožúšky, huňaté chvostíky a hlasno brechali. Celá rodina líšok bývala v suchej teplej diere pod veľkým kopcom. Za kopcom boli vysoké vrchy, ktoré boli skoro stále pokryté snehom. Fúkal tam silný vietor a rodičia svoje deti varovali:

– Ked' vyrastiete a budete už sami behať, zapamätajte si, že nikdy nechoďte k tamtým vrchom. Spúšťajú sa tam snehové lavíny. Ked' sa odtrhne na vrcholci sneh, spustí sa dolu a zasype vás tak, že sa spod neho nevydriapete.

– Dobre. Teraz v zime tam nepôjdeme, počkáme si do leta. Pôjdeme sa tam pozrieť, až ked' zmizne sneh.

– Nie, nie, – povedali staré líšky. – Aj v lete je to nebezpečné. Vtedy tam padajú kamene. Celkom hore je obrovský balvan, ak zaduje silný vietor, rozkýve ho

a balvan sa zrúti dolu. Cestou by strhol veľa menších kameňov. Pod takým kameným daždom nikto neprežije.

– Dobre, – slúbili lišťata.

– Nepôjdeme tam ani v zime, ani v lete. Ale malý lišiačik s bielym fliačkom na ušku neposlúchol. Povedal si: – Nebudem čakať, až kým vyrastiem. To nás len tak strašia. Veď tie vrchy vôbec nie sú také.

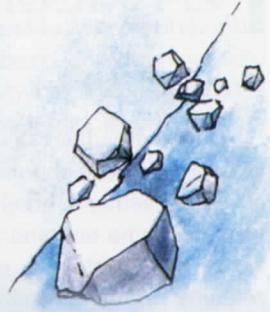
Prešla zima a prileteli vtáky. Z vrchov stekali potôčiky vody z roztápačúceho sa snehu. A lišiačik húta: – Aha, aké veselé potôčiky stekajú z vrchov. Isto je tam veselo. Nebudem sa báť, ja, ja sa nebojím... už nebudem čakať!

A vybral sa do vrchov. Zastal pri vysokom brale a zabrechal: – Hav, hav! Pozrite sa, aký som smelý! Celkom blízko mu odpovedala ozvena: – Hav, hav, hav...

– A čím ďalej letela, tým bola slabšia.

Lišiačik si myslel, že je to hlas vrchov, a aký slabý, a začal ešte viac brechať:

– Aha, aký som smelý! Ničoho sa nebojím. Vrch nemá mocnejší hlas ako ja, hav, hav, hav...

Ozvena sa dostala až k vetru a mocný vietor sa nahneval:

– No len počkaj, chvastúň, veď ja ti ukážem!

Vietor sa odrazil od vrchov a strhol veľký balvan. Ten sa skotúľal dolu a bral so sebou všetky kamene okolo. A ozvena zahučala: – Kto sa to tu chváli? Kto to tu brechá? Maj sa na pozore, všetko živé!

Lišiačik sa naľakal. Uši pritisol k hľave, chvost stiahol pod bruško a vybehol na cestičku.

– Nie, nie, ja som len žartoval! – vykŕikol a ozlomkrky bežal nazad domov. Ani vietor by ho nedohonil.

Vydýhol si až pri mamičke. Potom sa pozrel na bratov a sestry a znova sa chcel chvastať, ale zuby mu drkotali od strachu.

(Včielka 2002)

Hej, pol'ana, pol'ana

2. Hej, zadudaj dudášku,
pri pustom salašku,
dokial' si vynesiem,
hej, z koliby valašku,
z koliby valašku.

3. Hej, sviet'že mi mesiačik,
popod moje nohy,
dokial' si vyvediem,
hej, z Osrblia dva voly,
z Osrblia dva voly.

LIBUŠA FRIEDOVÁ

Drozd odkazuje:

*V zime by mal byť
z varenej mrkvové
každý strom,
každý dom,
mali by byť mrkvové ploty,
smetiari by mali mať
mrkvové boty,
mali by byť mrkvové
autobusy aj električky,
prváci by mali mať
mrkvové cvičky,
cez potok by mal byť
sladký mrkvový most.
Ináč v zime nespievam.
A dost!*

VESELO SO ŽIVOTOM

Pán učiteľ sa na hodine matematiky pýta žiaka:

– Dom má päť poschodí. Na každé poschodie vedie desať schodov. Koľko schodov musíme prejsť, aby sme sa dostali na piaté poschodie.

– Všetky, – odpovedá žiak.

* * *

Zajac:

– Medved' je hlúpy!
– Medved' je hlúpy!
– Medved' je hlúpy!

Medved':

– Kto ti je hlúpy?

Zajac:

– Idem na maliny, trepem somariny!

* * *

Pýta si Slovák v nemeckom obchode baterku, no predavačka mu nerozumie:

– Wie bitte?

A Slovák odpovie:

– Nie vybité, normálne.

* * *

– Prečo Ferko otvára mlieko už v obchode?

– ???

– Lebo je tam napísané „Tu otvoriť“!

DANUŠA DRAGULOVÁ-FAKTOPOVÁ

JANUÁR

*Nový rok k nám prišiel zas,
spolu s ním aj tuhý mráz.*

*Všetky okná v poradí
kvetinami parádi.*

*Snehuliak sa rozvýska:
„Podte ku mne klziská!“
Niekto pri ňom zostane,
iní sadnú na sane.*

*Horár kráča po lese,
srnkám dačo prinesie.
Gaštany aj žalude...
Už im smutno nebude.*

MAĽUJTE SO ŽIVOTOM!

Mladí priatelia, vašou úlohou je zistiť, či sa podarí Trom kráľom prejsť labyrintom. Výsledok svojho pátrania nám pošlite na adresu redakcie a správne riešenia odmeníme slovenskými knihami. Z posledných sme vyžrebovali: Katarínu Švientekovú z Podškala a sestry Katarínu a Luciu Funkeťové z Kacvínna.

ZJAZDÁR ZO ZÁMORIA

Znamenite vyštartoval do tohoročnej zimnej sezóny v alpskom lyžovaní. Američan Bode Miller, lebo oňom je dnes reč, už na prelome októbra a novembra 2004 vyhral v Rakúsku obrovský slalom, potom v kanadskom Lake Louise aj zjazd a superobrovský slalom, takže je vlastne prvým lyžiarom, ktorý zvítazil za radom na troch pretekoch otvárajúcich Svetový pohár v alpskom lyžovaní. Tým sa zároveň dostal do elitnej skupiny lyžiarov, ktorí vyhrali preteky Svetového pohára vo všetkých piatich disciplínach, teda v slalome, obrovskom slalome, superobrovskom slalome, v zjazde a alpskej kombinácii (slalom + zjazd). Pred ním to dokázali len Švajčiar Pirmin Zurbriggen, Marc Girardelli z Luxemburga, Rakúšan Guenther Mader a Kjetil Andre Aamodt z Nórska.

B. Miller nie je neznámy lyžiar. V posledných rokoch sa už pákrat zapojil do boja o primát v generálnej klasifikácii Svetového pohára, lenže vždy mu tento pohár niekto „vyfúkol spred nosa“. Tentoraz má však na to veľmi reálne šance, pravdaže pod podmienkou, že udrží doterajšiu vysokú formu a neutrpí nejaké nepredvídané zranenie. Body za slalom a obrovský slalom, v ktorých je vynikajúci, má takmer isté. Teraz však môže úspešne bodovaliť aj v zjazde a superobrovskom slalome, v ktorých sa mu do vlaňajška neveľmi darilo.

Kedže B. Miller preteká už pekných päť rokov, dosiahol rad pozoruhodných úspechov. V súťaži o Svetový pohár vyhral už 15 pretekov, na Olympijských hrách v Salt Lake City vybojoval dve strieborné medaily a na majstrovstvach sveta v r. 2003 – dve zlaté a jednu striebornú medailu. Teraz však sníva o tom, aby mohol nadviazať na úspech ďalšieho Američana Phila Mahrea, ktorý pred 21 rokmi vyhral Svetový pohár a vybojoval veľký Krištáľový glóbus. Ako sme už spomenuli, v rýchlosťnych súťažiach je v tomto

roku silny ako nikdy doteraz, no a vo víťaznom zjazde v Lake Louise vyhral so samým Hermannom Maierom. Patrí teda k najväestrannejším pretekárom.

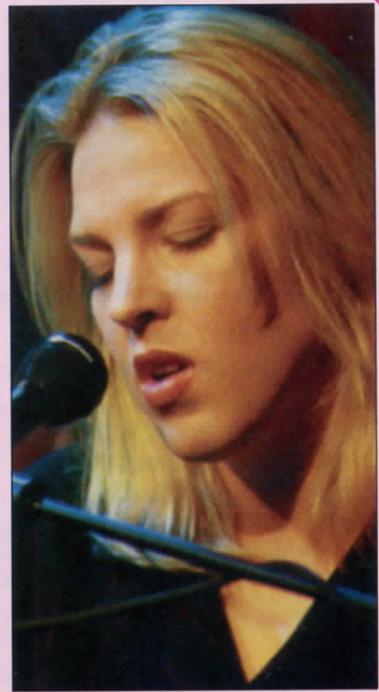
B. Miller pochádza z mestečka Franconia (ok. 2 tis. obyvateľov). Lyže mu už ako dvojročnému pripli rodičia, aj keď ho zvlášť nenahovárali na pretekanie. Ako študent bol úspešnejší v tenise, v ktorom získal dokonca majstrovský titul štátu New Hampshire. Bol tiež uznávaným futbalistom a venoval sa aj iným športom. Nakoniec sa predsa len rozhodol pre alpské lyžovanie, hoci dodnes v lete najradšej trávi čas na tenisovom kurte. Nedávno prezradil novinárom, že ho ako diváka najviac zaujíma biatlon a v budúcnosti (dom, manželka, deti) by chcel zdokonaliť svoje schopnosti aj v golfe. Zatiaľ je slobodný a venuje sa predovšetkým alpskému lyžovaniu. Má už v tomto športe rad úspechov, ku ktorým môžu v tohoročnej sezóne pribudnúť ďalšie. (jš)

Hviezdy svetovej estrády

DIANA KRALLOVÁ

Je to mladá kanadská speváčka, pochádzajúca z mestečka Nanaimo nedaleko Vancouvera, ktorú sme nedávno mohli obdivovať vo Varšave. K hudbe sa dostala náhodou vďaka veľkej kolekcii platní jej otca, ktoré rada počúvala. Jej idolem bol klavirista Fatts Waller a neskôr spevák Elton John, ktorého sa pokúšala aj napodobňovať. Po ukončení miestnej hudobnej školy a víťazstve v speváckej džezovej súťaži vo Vankouvre odišla do Los Angeles, kde sa učila spievať u slávneho Jimmyho Rowlesa. Po návrate domov začala vystupovať v neveľkej džezovej skupine, kde si ju všimla výrobňa platní z Toronto, ktorá jej čoskoro vydala prvý album *Stepping Out*. Platňa sa veľmi páčila, takže nie div, že onedlho dostala množstvo ponúk na koncerty v New Yorku. V roku 1995 jej vyšla ďalšia platňa *Only Trust Your Heart* a po nej známostý album *Love Scenes*, ktorý spôsobil, že hudobní kritici ju uznali za najväčší spevácky talent mladého pokolenia. Avšak mega-

hviedzou sa stala až po vydaní albumu *When I Look in Your Eyes*, ktorý vyšiel v náklade vyše dvoch miliónov výtiskov a bol za niekoľko mesiacov vypredaný. Práve za tento album, ako prvé v dejinách džezovú platňu, dostala cenu Grammy v kategórii album roka. Poznamenajme na záver, že Diana nielen pekne spieva, ale aj skladá, ba pôsobí aj teksty k svojim skladbám. K najkrajším patrí *Narrow Daylight*, ktorá sa dostala na listiny najväčších hitov. (jš)

Veľkosť: 3 - 4 roky

Materiál: 250 g čiernej, po 30 g bielej a melírovanéj šedej vlny (100 % akryl, 100 g = 230 m).

Ihlice: č. 3,5 a č. 4, okrúhla ihlica č. 3,5

Skúšobná vzorka pre hl.

džersej: 10 x 10 cm = 16 očiek x 21 riadkov

Vzory: **vzor 1/1** – líce: striedať 1 hladké a 1 obrátené očko, rub: ako sa očká javia; **hladky (hl.) džersej** – líce hladké očká, rub obrátené očká.

vzor č. 1, č. 2 a č. 3 – podľa nákresov, na ktorých sú lícne aj obrátené riadky.

Predný diel: Začneme čierrou vlnou na ihliciach č. 3,5 na 58 očiek a 6 cm upletieme vzorom 1/1. V poslednom riadku (r.) patentu rovnomerne priberieme 7 očiek. Pokračujeme na ihliciach č. 4 hl. džersejom a pletieme nasledovne: 2 r. čierrou vlnou, vzor č. 1, 3 r. čierrou vlnou, vzor č. 2, 3 r. čierrou vlnou, vzor č. 3, ďalej do ukončenia dielu čierrou vlnou, po 2 r. uberieť na priečrnik stredných 11 očiek a po oboch stranach 1 x 4, 1 x 2 a 1 x 1 očko. Upletieť ešte 8 r. a ukončíme.

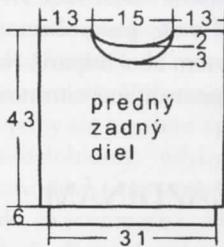
Zadný diel: Pletieme ako predný. Na priečrnik uberieť o 3 cm vyššie stredných 11 očiek a po stranach 1 x 4, a 1 x 3 očká. Ukončíme vo výške predného dielu.

Rukávy: Začneme čierrou vlnou na ihliciach č. 3,5 na 30 očiek a 4 cm upletieme vzorom 1/1. V poslednom riadku patentu rovnomerne priberieme 5 očiek. Pokračujeme na ihliciach č. 4 hl. džersejom, upletieme 2 r. čierrou vlnou prvých 16 r. vzoru č. 1 a ďalej do ukončenia rukáva vo výške 29 cm opakujeme riadky 17 až 30. Na rozšírenie rukáva priberieme po oboch stranach v každom 5. riadku 10 x 1 očko.

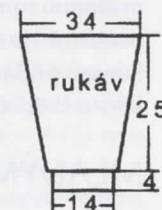
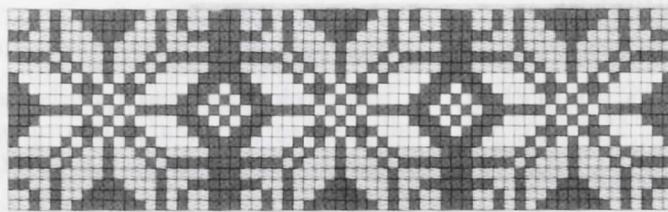
Zostavenie: Diely zošíjeme. Na okrúhlu ihlicu naberieme okolo priečrníka 68 očiek, čierrou vlnou vzorom 1/1 upletieme 7 cm a ukončíme. Pás prehneme polovicou do vnútra a príšijeme.

(*Podľa Kataríny
– Ručné práce č. 2/2003*)

PRE KAŽDÉHO CHLAPCA

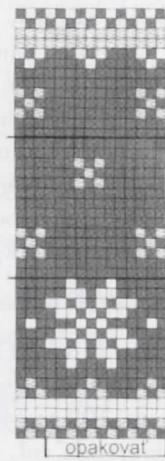
Vzor č. 2

Vzor č. 3

Vzor č. 1

Zuzka varí

ČO NA OBED?

TEĽACÍ PUDING. 120 g teľacieho mäsa zo stehna, 40 g masla, 40 g krupicovej múky, 20 g masla a 20 g krupicovej múky na formu, 1 1/2 dl mlieka, 2 vajcia, soľ, čierne korenie, voda.

Do rozpusteného masla zamiešame múku, trochu popražíme, zalejeme mliekom a odparíme na hustú kašu (bešamel). Do vychladnutého bešamelu zamiešame žltky, korenie, soľ, pomleté uvarené mäso a z bielkov ušľahaný tuhý sneh. Všetko zláhka premiešame a dáme do vymastenej a mukou vysypanej formy, ktorú dáme do vodného kúpeľa a varíme asi tri štvrti hodiny. Uvarený puding opatrne vyklopíme. Podávame so zemiakovou kašou a s prívarkom alebo kompotom.

REVÚCKE GUĽKY. 2 kg zemiakov, 300 g údeného mäsa alebo 200 g škvarek, 100 g údenej slaniny, soľ, čierne korenie, majorán, cesnak, hladká múka.

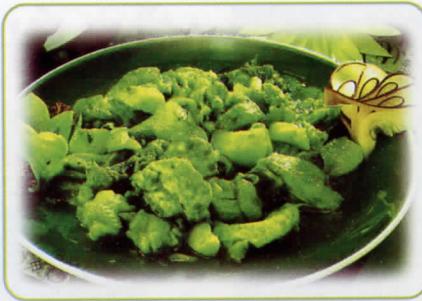
Zemiaky očistíme, postrúhame a dáme na sito odkvapkať. Potom z nich ešte v rukách vytlačíme vodu, dáme do misky, pridáme zomleté údené mäso alebo škvarky, soľ, čierne korenie, majorán, rozotretý cesnak a asi tri lyžice hladkej múky. Všetko dobre premiešame a formujeme väčšie guľky, ktoré obalujeme v hladkej múke. Potom ich uvaríme a vyberieme. Podávame ich poliate rozprázenou slaninkou pokrájanou na kocky alebo s kapustnicou. (Vodu vytlačenú zo zemiakov môžeme použiť napr. na prípravu polievky.)

POLIEVKA ŠČI. 2 l vývaru z hovádzích kostí, 20 g masti, 20 g hladkej múky, 250 g hlávkovej kapusty, 100 g čerstvých (alebo aj sušených) húb, soľ, 2 dl kyslej smotany.

Do vývaru dáme variť pokrájanú kapustu a pokrájané huby (sušené predtým namočíme) a osolíme. Z masti a múky prípravíme záprážku, zalejeme ju vodom a povaríme. Prilejeme ju k uvarenej kapuste s hubami a spolu ešte povaríme. Na koniec pridáme kyslú smotanu.

PRÍVARKY

DUSENÁ TEKVICA S JABLKAMI. 750 g očistenej tekvice, 40 g masti, 20 g cibule, 100 g jabĺk, 100 g rajčakov, 10 g cukru, voda, soľ.

Očistenú, pokrájanú tekvicu dáme na cibuľu pokrájanú nadrobno a zapenenú na masti. Pridáme očistené a postrúhané jablká, umyté, pokrájané rajčiaky, posolíme, osladíme, trochu podlejeme vriacou vodom a udusíme.

MÚČNIKY

MAKOVÉ JEŽE. 500 g krupicovej múky, 20 g droždia, 50 g kryštálového cukru, 70 g margarínu, 1 vajce, $\frac{1}{4}$ l mlieka (odľa potreby), soľ. **P / n k a:** 150 g maku, 60 g cukru, 1 dl vody, citrónová kôra, škorica.

Do múky pridáme droždie, cukor, rozpustený margarín, vajce, soľ, vlažné mlieko a vypracujeme tuhšie cesto, ktoré necháme na teplom mieste vykysnúť. Vykysnuté na pomúčenom lopári roval'káme, pokrájame na rovnaké štvorce, ktoré plníme makovou plnkou. Okraj cesta stlačíme a sformujeme ježe, ktoré necháme na pomastenom plechu vykysnúť. Potrieme ich rozšľahaným vajcom a povrch nastriháme čistými nožičkami, počnúc od hlavy dozadu tak, aby vznikli ostne. Koniec cesta pretiahneme do podoaby ľucháčika, z hroziakov urobíme oči a pečieme v stredne teplej rúre. **P / n k a:** Vodu s cukrom dáme variť. Keď vrie, pridáme zomletý mak, pomiešame a necháme na miernom ohni odpariť. Na koniec pridáme postrúhanú citrónovú kôru a škoricu.

MLADÝM GAZDINÁM

- Horúci závin treba vždy prikryť, aby sa dobre krájal.

- Palacinkové cesto sa pripaľuje vtedy, keď je príliš sladké.

- Aby sneh z bielkov zostal po ušľahaní tuhý, dobre je pridať doň trochu práškového cukru a spolu ešte pošľahať. (js)

Weterynarz

OWADY I GRYZONIE

Zarazki chorobotwórcze przenoszone są ze zwierząt chorych na zdrowe między innymi również przez owady. Szczególnie niebezpieczne są zwłaszcza: komary, muchy klujące, bąki i wszy, gdyż żywią się one kwią zwierząt. Po nassaniu się krwi zwierzęcia chorego przechodzą one na zwierzęta zdrowe i zarażają je przy ukłuciu.. Muchy nieklujące są również niebezpieczne, siadają bowiem na kale zwierząt i innych nieczystościach zawierających zarazki i przenoszą je na swoich nóżkach. Inne owady jak piórojady oraz sierćciojadły stale niepokoją zwierzęta i zmniejszają ich wydajność. Z tego wynika, że tępienie owadów jest absolutnie konieczne. Muchy są dokuczliwe najbardziej w ciepłej porze roku. Zwierzęta stale muszą się od nich opędać, nie mają ani chwili spokoju a krowy niepokojone w czasie udoju dają zwykle mniej mleka.

Zasadniczą rolę w tępieniu much odgrywa czystość, utrzymywanie w należytym porządku gnojowników, śmietników i innych miejsc przeznaczonych na odpadki. Miejsca te powinny być urządzone tak, aby muchy nie miały do nich dostępu. Zawartość śmietników trzeba wywozić jak najczęściej na pole przed zaoraniem lub na dobrze urządzone gnojowniki. W handlu jest spora ilość środków trujących muchy i inne owady. Są pod różnymi postaciami – w płynie lub najczęściej w puszkach pod ciśnieniem, łatwym w użyciu. Należy jednak zwrócić uwagę na możliwość zatrucia zwierząt, szczególnie ptactwa domowego. Dlatego najlepiej jest pryskać tymi płynami ściany wewnętrzne pomieszczeń oraz ściany wokół otworów drzwiowych i okiennych. Niezależnie od tego bardzo skuteczne są środki owadobójcze, które dodaje się do farb lub wapna przy malowaniu pomieszczeń. Taki środek skuteczny jest około trzech miesięcy. Oprócz stosowania preparatów trujących należy na lato zabezpieczyć okna cienką siatką, która uniemożliwia owadom dostęp do pomieszczeń. Poza muchami najczęściej zwierzęta atakowane są przez bąki. Szczególnie ostro atakują one w dni gorące. Mają bardzo silny aparat klujący, którym łatwo przeklubują skórę zwierząt. Uklucia bąków są bardzo bolesne, gdyż ślina ich za-

wiera silnie działający jad. Niezawodnych środków do walki z bąkami nie mamy, można jednak stosować te same preparaty jak przy muchach.

Szczury i myszy, podobne jak owady, przenoszą wiele niebezpiecznych zarazków dla ludzi, jak i dla zwierząt. Poza tym wyrządzają one spore szkody w gospodarstwie, gdyż 10 szczurów zjada w ciągu dnia około $\frac{1}{2}$ kg ziarna. Płodność tych szkodników jest duża. Jedna para szczurów w ciągu roku może rozmnożyć się do 600 sztuk. Sprzyjające warunki dla szczurów są wszędzie tam, gdzie nie ma porządku, nie sprząta się odpadków, nie zabezpiecza się magazynów i spiżarni. Należy wobec tego przeglądać często pomieszczenia zabezpieczając wszelkie dziury i otwory przez zalanie cementem mieszanym z tłucznym szkłem. Dobre wyniki daje również zasypanie nor wapnem chlorowanym a następnie zalewanie ich cementem ze szkłem. Drzwi pomieszczeń powinny być szczelne i od dolu do wysokości 30-50 cm obite blachą. Z chwilą pojawiения się szczurów należy natychmiast przystąpić do ich tępienia. Najpopularniejszym sposobem jest zostawienie specjalnych (dużych i metalowych) pułapek. Tu trzeba uważać, aby pułapka i zanęta (np. słonina) nie była dotykana górnymi rękami, bo szczur to wyczuje. Za przynięcie należy stosować smażone mięso, słoninę oraz dodawać do nich anyżek, którego zapach szczury bardzo lubią. Przynięte należy zmieniać codziennie. Dobre efekty przy tępieniu szczurów i myszy osiągają koty oraz jeże hodowane w gospodarstwie. Najskuteczniejszym jednak sposobem jest zakładanie trutek, przy czym trzeba pamiętać, że są one trucizną również dla ludzi, dlatego należy zachować następujące środki ostrożności:

- a/ nie dotykać trucizny rękami,
- b/ nie kłaść trucizny w miejscach dostępnych dla ludzi i zwierząt gospodarskich,
- c/ trutkę umieszczać w skrzynkach z otworami po bokach.

W pobliżu trutki musi stać naczynie z wodą, gdyż po zjedzeniu trutki szczury dużo piją. (js)

Prawnik

ZMIANA DOWODÓW

Przypominamy, że dowody osobiste wydane w latach 1973-1980 powinniśmy byli wymienić do końca 2004 r. Natomiast dowody z lat 1981-1991 należy wymienić do końca 2005 r., zaś te z lat 1992-1995 do końca 2006 roku. Dokumenty wydane później, czyli po roku 1995, trzeba wymienić do końca 2007 roku. Dodajmy, że za wymianę dowodu płaci się 30 złotych. Trzeba wypełnić druk i dołączyć do niego trzy zdjęcia. Stary dowód można zatrzymać na pamiątkę, ale musi on być przedziurkowany lub ostemplowany.

Zdarza się jednak, że władze miasta czy gminy zmienią nam nazwę ulicy, co już wymaga nowego dowodu. W takim wypadku już nie uiszczać wspomnianej opłaty. Bowiem jeżeli zmiana dokumentu nastąpiła z powodu administracyjnej zmiany nazwy ulicy, miejscowości, numeru domu, lokalu lub kodu pocztowego, właściciel dokumentu zwolniony jest z opłat. Poza tym zwolnienie z opłat przysługuje w przypadku wady technicznej dokumentu (np. wpisania błędnych lub niepełnych danych) oraz jego utraty w wyniku kleśsi żywołowej. Oprócz tego z opłaty zwolnione są też osoby przebywające w domach opieki społecznej, pobierające stały zasiłek z pomocy społecznej albo rentę socjalną a także osoby małeletnie, przebywające na stałe w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

CO TO ZNACZY PORĘCZAĆ KREDYT?

Zapewnienia kredytobiorcy proszającego nas o poręczenie kredytu, iż „jest to tylko formalność” nie są, niestety, zgodne z prawdą. Poręczając kredyt zobowiązujemy się bowiem spłacać go zamiast kredytobiorcy, gdyby ten – z różnych powodów – zaprzestał płacenia rat. Sam fakt, że w umowie kredytowej zostaliśmy wpisani np. na trzecim, czyli ostatnim miejscu, nie ma większego znaczenia. Przy tzw. poręczeniu solidarnym, jakiego najczęściej wymagają banki, w przypadku zaprzestania spłacania kredytu przez kredytobiorcę, bank może zwrócić się o spłatę do dowolnego z poręczycieli. Nie ma tu żadnego znaczenia kolejność ich wpisu w umowie o kredyt. Bank nie musi też

domagać się spłaty proporcjonalnej (np. jeśli poręczycieli jest trzech, każdy by miał spłacać po 1/3 kwoty). Bank ma prawo zażądać spłaty całej kwoty od jednego z poręczycieli, jeśli uzna, że jest on wiarygodny finansowo lub egzekucja jego majątku będzie najprostsza. Gdybyśmy zatem poręczyli kredyt, który kredytobiorca przestałby spłacać, moglibyśmy mieć poważny kłopot. Bank ma wtedy prawo zażądać nam nawet pół pensji, renty lub emerytury (co prawda, nie więcej jednak niż 849 zł brutto). Biorąc wiec pod uwagę ryzyko poręczenia, lepiej odmówić niż po temu płacić. Można prosiącemu o poręczenie znajomemu poradzić, by znalazł bank udzielający kredytów bez poręczycieli lub oferujący ubezpieczenie kredytu.

JAKI LIMIT?

Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej można z Polski przewozić do innych krajów zwiększoną ilość różnych towarów, np. zamiast 200 sztuk papierosów, 800 sztuk. Ale uwaga! Kilka krajów – Austria, Niemcy, Szwecja, Wielka Brytania i Irlandia – zastrzegły sobie utrzymanie aż do końca 2008 roku dotychczasowego limitu przywozu tych towarów, czyli np. tylko 200 sztuk papierosów na osobę. Musimy przy tym pamiętać, że limit ten obowiązuje nawet wtedy, kiedy tylko przejeżdżamy przez jedno z wymienionych państw do jakiego innego kraju UE, gdzie owego limitu nie ma. Za większą ilość papierosów czy innych towarów nam grozi dodatkowa akcyza, grzywna lub inna sankcja.

WARTO WIEDZIEĆ

Gdy ktoś jest w związku konkubencyjnym (bez ślubu), nie ma prawa do dziedziczenia majątku po partnerze. Aby to było możliwe, partnerzy muszą spisać testament, ale i tak powinni się liczyć z tzw. prawem do zachówku dla najbliższej rodziny partnera. Konkubentom nie należy się także renta rodzinna po zmarłym partnerze. (js)

HVIEZDY O NÁS

VODNÁR (21.1.-18.2.)

Vo vašom živote – v rodine a na pracovisku – môže nastať nepokoj a spory, a možno aj neočakávané straty. Nespoliehaj sa na milé slová a vyhýbaj sa prílišnej dôvernosti. Nebudeš vo svojej koži a môžeš robiť chyby. Je to zlý čas aj na cestovanie.

RYBY (19.2.-20.3.)

Začiatok mesiaca s problémami, ale po čase sa všetko urovná. Neboj sa prekážok, ľahko si s nimi poradíš. Keď budeš chcieť, môžeš veľa urobiť. Trápiatá isté neduhy, ktoré si sám zavinil o.i. nestriednym jedením alebo pitím. Skús to napraviť.

BARAN (21.3.-20.4.)

V najbližšom čase ti priatelia poskytnú neoceniteľnú pomoc. Svojou povahou a prívetivosťou si získaš sympatiu osôb, ktoré ti môžu byť užitočné. Musíš sa však starať aj o cudzie záujmy. Získaš si tým uznanie a neskôr aj postup. Dobrý čas na obchody.

BÝK (21.4.-20.5.)

Snaž sa premôcť svoju precitlivosť a úzkostlivosť. Doteraz si sa dával ľahko ovplyvniť, teraz sa zmeníš. Ľudia budú tvoje počinanie sledovať so sympatiou. Aj partner ti prejaví uznanie. Čaká ťa duševná harmónia, len pozor na zdravie.

BLÍŽENCI (21.5.-21.6.)

Po dňoch útrap prídu priaznivejšie dni, čo ti dodá chuti do práce. V rodine dôjde taktiež k istým priaznivým zmenám, ku ktorým si sa pričinil aj ty. Vzťahy v rodine, ba aj na pracovisku, sa dobré vyvíjajú. Snaž sa byť ohľaduplný a všetko pôjde dobre.

RAK (22.6.-22.7.)

Zmocní sa ťa ctižiadostivosť, ale prejavíš aj dobré srdce. Navštívš niekoho blízkeho v nemocnici, ale naštastie nebude to nič väzne. Budeš mať úspech v spoločnosti a v podnikaní. Dobre budú

aj vzťahy s priateľmi a známymi. Nepokaz to.

LEV (23.7.-23.8.)

Na začiatku mesiaca bude trochu konfliktov na pracovisku i v rodine. Len ľažko sa prinútiš k akejkoľvek činnosti. Bude to trochu trvať, kým neprekonáš smolu a malátnosť. Tvoje zdravie a psychický stav potrebujú trochu času, aby si príšiel k sebe.

PANNA (24.8.-23.9.)

Ešte cítisť dozvuky búrky na pracovisku zo začiatku mesiaca, ale život sa už vracia do starých koľají. Buď trpežlivý a vrátia sa aj úspechy. Koniec mesiaca ti prinesie radosť a aj malé finančné zlepšenie. Ak chceš tento stav udržať, nekritizuj svoje okolie.

VÁHY (24.9.-23.10.)

Po krátkom priaznivom období môžu prísť opäť ľažké chvíle. Naštastie nakrátko. Na pracovisku prežijes krízu, známi sa ti odcudzia a budeš trochu chorľavieť. Môže ťa sklamať aj osoba, ktorej si veľmi dôveroval. Čoskoro sa to však preženie a na všetko zabudneš.

ŠKORPIÓN (24.10.-22.11.)

Venuj sa dnešku, nadchádzajúce dni ti prinesú šťastie. Len v láske sa vyskytnú malé prekážky, ktoré však môžeš prekonať. Odolávaj pokušeniam a všetko dobre dopadne. Využi všetky možnosti uplatnenia, buď aktívny a nevyhýbaj sa spoločnosti.

STRELEC (23.11.-21.12.)

Nastáva priaznivý čas pre podnikanie, cestovanie a návštevy. Mal by si to využiť. Nebudeš mať pracovné problémy, získaš sympatiu a uznanie spolupracovníkov, ba aj tvoja peňaženka bude plná. Nevyhýbaj sa spoločenským príležitostiam, budu zaujímať.

KOZOROŽEC (22.12.-20.1.)

Nebude to najlepšie obdobie. Môžu prísť sklamania, nepríjemnosti, straty a nehody, ktoré ti skrižia plány. Buď opatrny so zdravím a cestovanie odlož na neskôr. Koncom mesiaca sa situácia zmení a opäť získaš to, čo si v poslednom období stratil. (jš)

NÁŠ TEST

Viete ľudí povzbudiť?

1. Máte pred sebou dva obrázky: ženy otvárajúcej auto a s pohárom šampanského. Ktorá scénka vám zlepší náladu?

a/ Prvá – 3; b/ Žena so šampanským – 5; c/ Ani jedna – 0.

2. Ako by ste charakterizovali ženu na prvom obrázku?

a/ Je to iste priateľský typ – 3; b/ Pôsobí osamelo – 0; c/ Má veselú povahu – 5.

3. Ako by ste sa prihovorili druhej žene?

a/ Máte v hlove ešte jasno? – 4; b/ Pijete len šampanské? – 2; c/ Alkohol škodí zdraviu – 0.

4. Závisí vaša nálada od počasia?

a/ Áno, veľmi – 0; b/ Vôbec nie – 5; c/ Trochu, s tým sa nedá nič robiť – 3.

5. Váš známy zhodí u vás doma vázu, ktorá sa rozobje na tisíc kusov. Poviete mu:

a/ Črepy prinášajú šťastie – 5; b/ Smola, ale nedá sa nič robiť – 3; c/ Nevieš dávať pozor? – 0.

6. Aká životná múdrost sa vám páči?

a/ Keď treba robiť, rob, keď piť, pi – 1; b/ Umenie života spočíva vo vychutnávaní prítomnosti – 5; c/ Šetri v dobrých časoch, budeš mať v núdzi – 3.

7. Ktoré vlastnosti považujete za dôležité pre harmonické partnerstvo?

a/ Spoloahlivosť a zmysel pre humor – 4; b/ Inteligenciu a sebavedomie – 0; c/ Toleranciu a porozumenie – 2.

8. Váš názor na starobu:

a/ Človek je taký starý, akým sa cíti – 5; b/ Zostarnutí znamená zoslabnutie – 1; c/ Človek je starý až vtedy, keď stále hovorí o minulosti – 3.

VYHODNOTENIE

Do 14 bodov: Sotvákedly niekoho povzbudíte. Ste tichý a hanblivý človek. Oveľa viac na vás pôsobia iní ľudia, ako vy na nich. Naša rada: Pokúste sa o humor. Potom aj vy dosiahnete jediným povzbudivým slovom hotové zázraky.

15 až 26 bodov: Keď treba niekoho povzbudiť, takmer vždy viete nájsť správne slovo. Pritom máte jemný cit pre každú konkrétnu situáciu. Naša rada: Pôsobíte spoloahlivo a optimisticky. Dávajte pozor, aby ste sa pre ostatných nestali utešovateľom(kou).

MENO VEŠTÍ

MARCEL – jasné, rozhodné, statočné a dôveryhodné meno.

Je to v súčasnosti dosť zriedkavé a neveľmi populárne meno. Originálny charakter mužov nosiacich toto meno má svoj pôvod prevdepodobne v tom, že meno nie je obľúbené ani v mestách, ani na vidieku.. Ľudia s týmto menom sú spravidla priemerne vysokí, čiernovlasí, so sklonom k obezite. Mávajú šedé, hnedé alebo čierne oči, husté tmavé obrvy a silnú, zavalitú postavu. Od malička sú pokojní, malovravní a tak trochu akoby stratení. Vo vzťahu k iným ľuďom sú nedôverčiví a opatrní. Pre priateľov srdeční, úprimní, žičliví a oddaní. Pochádzajú najčastejšie z monodetnej roľníckej alebo remeselnickej rodiny. V poslednom

období toto meno dávajú občas svojim potomkom v rodinách pracujúcej inteligencie.

Marcel je veľmi schopný, dôsledný a pracovitý, vďaka čomu úspešne končí strednú odbornú školu a nezriedka aj vysokú. Často máva technické schopnosti, takže v tomto odbore býva vyhľadávaným pracovníkom. Ako predstavený býva náročný, ale spravodlivý, ako podriadený – dôkladný, svedomitý, vytrvalý a dobrý odborník. Keďže máva milú a originálnu tvár i celkový vzhľad, teší sa veľkemu úspechu u dievčat a žien. Marcel sa žení pomerne neskoro, je dobrým a verným manželom a veľmi starostlivým otcom. Dobre zarába, preto si dosť rýchlo kúpi auto, pekný byt či kvalitný a pekný nábytok. Najšťastnejšie obdobie v jeho živote je kdeši medzi 25. a 40. rokom. Dožíva sa pomerne vysokého veku, aj keď v staršom veku máva isté zdravotné problémy. Je však do konca veľmi aktívny. (jš)

Jožko prišiel zo školy veľmi neskoro a mama sa ho pýta, kde bol tak dlho.

- Písali sme slohovú prácu o súrodencoch. A môžem ja za to, že ich mám dvanásť?

* * *

Príde chlap k doktorovi a hovorí:

- Pán doktor, prídem domov, vbehnem do spálne a tam vždy nájdem manželku s milencom. Začнем robiť scény, žena mi povie, chod' do kuchyne, daj si kávu a upokoj sa. Trvá to už takmer tri týždne...

- A ako vám ja môžem pomôcť?

- Ja by som len rád vedel, či mi tak velia kávy neuškodí...

27 až 38 bodov: Keď má niekto problémy, ide za vami. Vy totiž dokážete povzbudiť každého. Ste známy(a) utešovateľ(ka). Táto úloha môže byť po čase namáhavá a môže vám dokonca škodiť. Naša rada: Držte si ľudí viac od tela. Odvahu im môžete dodávať aj bez toho, aby ste sa sám(a) rozdávali. (jš)

Predstavte si, - hovorí susedka susedke, - tým našim susedom z piateho poschodia už nestaci, že majú novú oktaviu, chatu a video. Oni túžia byť aj šľachtici! Včera som ich počula, ako chovoria, že si idú kúpiť dôzický zámok.

* * *

Zákazník sa pýta predavačky:

- Ako sa otvára tátó škatuľa?

- Čo sa tak hlúpo pýtate? Návod je predsa vnútri.

* * *

Príde bezdomovec do krčmy a stretne tam známeho. Zo škatuľky na stole mu zoberie jednu cigaretu a hovorí:

- Ivan, ja som ti zobraľ cigaretu, tak ty teraz chod' k baru a dones mi poldeci.

* * *

Škót zobraľ syna do mesta na jarmok. Keď prechádzali popri stánku, v ktorom žena vyprážala mäso, syn poznamenal:

- Otec, ako to príjemne vonia!
- Veru vonia, syn môj, a ak slúbiš, že budeš dobrý a budeš poslúchať, tak ťa k tej panvici zavediem aj bližšie.

* * *

Úradník odporúča ujkovi:

- K tej žiadosti pripojte kolok!
- A odkial? – pýta sa ujo.
- Ako odkial? Z trafiky alebo z pošty.
- A zo susedovho plota by neboličinnejší?

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pokladá za predsudok našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám snívalo:

- Košeľu si obliekať – nechrániš sa pred nepríjemnosťami; zobliekať – doceniť prednosti nejakej blízkej osoby; roztrhaná – tvoje nádeje vyjdú nazmar; šíť ju – šťastie v láske; prať – harmónia a šťastie v rodine.

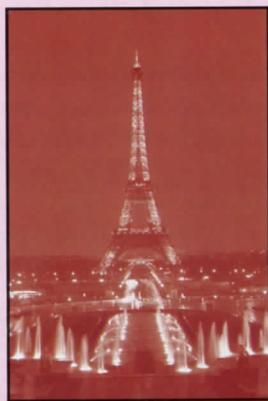
- Kríž pri ceste – radostné posolstvo; opletaný kvetmi – domáce šťastie; prevrátený – nájdeš východisko z fažkej situácie; zahalený – smrť v rodine; nosiť – niekto šíri o tebe klebety; vidieť ho niesť – žiaľ, smútok; kľačať pred ním – krstiny v rodine.

- Krk dlhy a chudý vidieť – nemoc; pekný – skoré zasníbenie; umývať si – pevné zdravie.

- Kúpať sa vo vani – vyzdravieš, prekonáš fažkosti; v izbe – zrada, nevera; vo voľnej prírode – priviedieš si domov peknú ženu; v rieke – sila a vtrvalosť; v zakalenej vode – starost, nebezpečenstvo ohňa; vo veľmi studenej vode – ľahká nemoc; v teplej vode – dobrý život; oblečený – dostaneš dedičstvo.

- Misa, rozbíť ju – hádky a roztržky; vidieť ju – dostaneš nejakú pozvánku; hlinená – budeš mať dobré styky s okolím; kupovať ju – hádky a spory v rodine.

- Mlieko kupovať – radosť, šťastie; niesť – dostaneš nejaké peniaze; piť – tvoja setrnost sa vyplatí; rozliať – škoda z prenáhlenia; vidieť vytiekať – máš pred sebou nepriateľov; nalievať – požehnaná domácnosť; sáma mať v prsiach – bohatstvo. (jš)

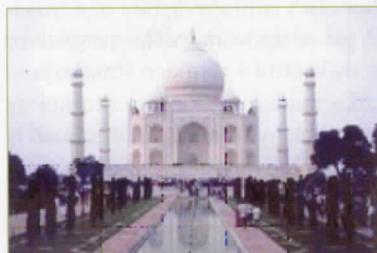

Korčľovať sa v Eiffelovej veži

Návštěvníci Paríža si mohli nedávno spríjemniť čas korčľovaním na Eiffelovej veži. Klzisko je vo výške 57 metrov nad ulicami mesta a bolo otvorené od 10. decembra do 10. januára, pričom bolo zdarma. Parížska dominanta ponúkla turistom takúto aktivitu už po druhý raz. Prvýkrát to bolo v roku 1969 a hviezdu na klzisku bol vtedy korčľujúci sa medveď z moskovského cirku. Eiffelovú vežu navštíví ročne približne šesť miliónov turistov.

Obezita spôsobom na rekord?

Kandidátkmi do Guinessovej knihy rekordov na „najtučnejšie deti sveta“ sú 15-mesačná Luka Melikisjviliová a 5-ročný Georgij Bibilauri z Tbilisi (Gruziňsko). Dievčatko dosiahlo hmotnosť 26 kg a chlapec 62 kg. Nechceli by sme, aby o niekoľko rokov vyštartovali v súťaži „najtučnejší človek sveta“. Doteraz za takého považovali Američana Joe Browera Minnochu zo Seattle, ktorý mal hmotnosť 635 kg!

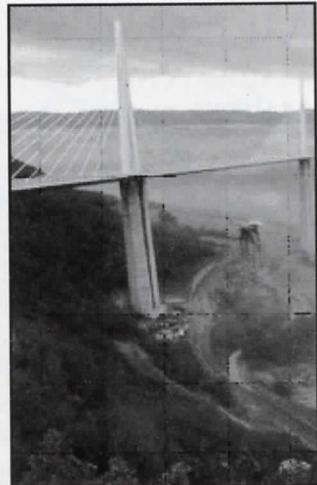

Navštívte Tádž Mahál v noci

Symbol lásky Tádž Mahál je po 20 rokoch sprístupnený verejnosti i v noci. Tádž Mahál dal postaviť cisár Šáhdžahán svojej láske Mumtáz, ktorá ho na smrteľnej posteli poprosila, aby ukázal svetu, ako sa milovali. Nočné návštevy mauzólea, postaveného v 17. storočí, indická vláda zakázala v roku 1984 z obavy, že objekt môže byť cieľom útoku sikhských separatistov. Až vlni v novembri povolila opäťovné nočné návštevy tejto zaujímavej architektonickej pamiatky.

Najvyšší most

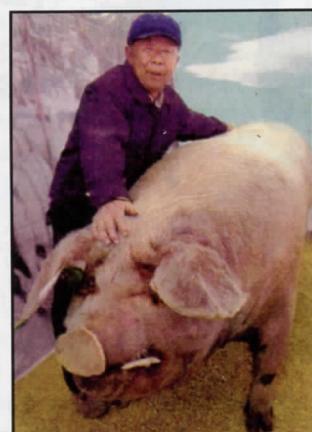
14. decembra 2004 otvorili vo Francúzsku najvyšší most na svete, tzv. Millau Viaduct, ktorý navrhol anglický architekt Lord Norman Foster. Sedem obrovských pilierov

mosta, ktorý uľahčí nové spojenie medzi Parížom a španielskym pobrežím Stredozemného mora, postavených v údolí rieky Tarn, robí ho najvyšším mostom sveta. Najvyšší pilier má až 343 metrov, čo je o 19 m viac ako Eiffelová veža. Most má dĺžku 2,5 kilometra. Výstavba mosta stála 310 miliónov eur a postavili ho za necelé tri roky.

Rekordná prasnica

Toto pekné zvieratko nie je obyčajnou ošípanou, ale svetovou rekordérkou! Prasnicu, ktorá má hmotnosť 900 kg, priviedol na výstavu ošípaných chovateľ v meste Šenjang v severovýchodnej Číne. Rekordérku zapísali do Guinessovej knihy rekordov a vďaka tomu ostala naživé, aby bola očitým dôkazom pokroku v chove dobytka v Číne. Žiaľ, chovateľ neprezradil, čím kŕmil svoju zverenkyňu, aby bola taká tučná.

Cigaretá, ktorá nedymí

Na svete je zrejme všetko možné. Istej švajčiarskej spoločnosti sa podarilo vyrobiť cigaretu, ktorá nedymí. Bez dymu odpadajú obavy o obťažovanie okolia, preto sa táto cigaretová novinka výborne hodí napr. do reštaurácií. Novú cigaretu pomenovali Nic-Stic. Namiesto tabaku je v nej horiacie teliesko a meniteľný nástavec obsahujúci nikotín. Napriek tomu je chuťovo rovnaká ako klasická cigareta. Podľa jej tvorcov je to revolučný krok vo fajčení. Klasické cigarety obsahujú škodlivé látky ako decht, arzenik, kadmium a formaldehyd, ktoré sú v novej cigarete len v minimálnom množstve.

Falštín

Nedeca-Zámok

Čierna Hora od Tribša

Repiská - Vojtičkov Potok

SPIŠ V ZIMNOM RÚCHU

Foto: J. Bryga a A. Klukošovská

Nedeca

Lapšanka

Výšné Lapše

Jurgov

Zimné zátišie z pomedzia Nižných a Vyšných Lápš. Foto: A. Klukošovská

Drukarnia Towarzystwa Słowaków w Polsce

adres: Towarzystwo Słowaków w Polsce:

ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków

tel.: (012) 632-66-04

tel./fax: (012) 634-11-27

e-mail: zg@tsp.org.pl

NIP: 676-01-12-788

nr konta: Bank Polska Kasa Opieki S.A.

III/O Kraków 36-1240-2294-1111-0000-3708-6972

Oferujemy:

- jedno- i wielobarwne druki wysokiej jakości do formatu A2,
- skład komputerowy,
- kompleksowe opracowanie prac,
- prace introligatorskie,
- wydawnictwa i inne

Polecamy do nabycia nasze publikacje:

■ Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.III</i> , (rocznik), Kraków 1995	10,00 zł
■ Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.VI</i> , (rocznik), Kraków 1999	10,00 zł
■ Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.VII</i> , (rocznik), Kraków 2000	10,00 zł
■ Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.VIII</i> , (rocznik), Kraków 2002	10,00 zł
■ Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.IX</i> , (rocznik), Kraków 2002	10,00 zł
■ J. Ciągwa, J. Szpernoga, <i>Słowacy w Powstaniu Warszawskim</i> , Kraków 1994	8,00 zł
■ Zbigniew Tobjański, <i>Czesi w Polsce</i> , Kraków 1994	10,00 zł
■ J. Ciągwa, <i>Dzieje i współczesność Jurgowa</i> , Kraków 1996	10,00 zł
■ H. Homza, St. A. Sroka, <i>Štúdie z dejín stredovekého Spiša</i> , Kraków 1998	11,00 zł
■ Miejsce w zdarzeniu antologia współczesnych opowiadań słowackich, Kraków 1998	12,00 zł
■ Vlastimil Kovalčík, <i>Klucz Światla wybór poezji</i> , Kraków 1998	13,00 zł
■ Pavol Országh Hviezdoslav, <i>Deti Prometeusa</i> , Kraków 1999	20,00 zł
■ <i>Miasta i Miejsca, Mestá a Miesta</i> , Kraków 2001, II polsko-słowackie spotkania poetów	10,00 zł
■ Antologia współczesnej poezji słowackiej, Kraków 2002, w przekładach Bohdana Urbankowskiego	15,00 zł
■ Julian Kwiek, <i>Z dziejów mniejszości słowackiej na Spiszu i Orawie w latach 1945–1957</i> , Kraków 2002	10,00 zł